XII

Контрольный экземпляр

Массо а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера дениз ★ ЕРА, 12 ДЕКАБРЬ, 1985 ШУ. ★ № 149 (7184). ★ Мах 3 кеп.

БАРХIАЗЛАГIА ХЕРЖАЧА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ШОЛЛАГIЧА СЕССЕХ БОЛА

ИНФОРМАЦИОННИ ХОАМ

Селхан Грозне, КПСС обкома политически просвещене ЦIагIа, хилар бархIазлагIа хержача Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета шоллагIа сесси.

Депутаташа массава а раьза а волаш чIоагIйир ден повесткен сессе балха порядоки. Сессе ден повестка юкъедихьар дIахора дешаш.

1. 1986 шера Нохч-ГIалгIай АССР экономически социальнии дегIаахара Паччахьалкхен планахи 1985 шера Нохч-ГIалгIай АССР экономически социальнии дегIаахара Паччахьалкхен план кхоачашъярахи.

2. 1986 шера йолча Нохч-ГIалгIай АССР Паччахьалкхен бюджетахи 1984 шера йола Нохч-ГIалгIай АССР Паччахьалкхен бюджет кхоачашъярахи.

3. Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш чIоагIдарах.

4. Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета массазарча комиссей составана деча хувцамех.

Депутатски запросех.

1986 шера Нохч-ГIалгIай АССР экономически социальнии дегIаахара Паччахьалкхен планахи 1985 шера Нохч-ГIалгIай АССР экономически социальнии дегIаахара Паччахьалкхен план кхоачашъярахи ден повестка хьалхарча дешах доклад йир Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела хьалхарча заместитела, республика Госплана председатела депутата **А. А. Мальсагова.**

1986 шера йолча Нохч-ГIалгIай АССР Паччахьалкхен бюджетахи 1984 шера Нохч-ГIалгIай АССР Паччахьалкхен бюджет кхоачашъярахи доклад йир Нохч-ГIалгIай АССР финансай министра депутата **П. И. Голещихина.**

Цул тIехьагIа Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета планово-бюджетнии кхыча массазарча комиссейн Нохч-ГIалгIай АССР 1986 шера экономически социальнии дегIайоалаяра Паччахьалкхен планахи, 1985 шера Нохч-ГIалгIай АССР экономически социальнии дегIайоалаяра Паччахьалкхен план кхоачашъярахи 1986 шера йолча Нохч-ГIалгIай АССР Паччахьалкхен бюджетахи 1984 шера Нохч-ГIалгIай АССР Паччахьалкхен бюджет кхоачашъярахи содоклад йир планово-бюджетни комиссе председатела депутата **В. А. Куценкос.**

Цу дешашта хет-яьча прениешка къамаьлаш дир депутаташа: **В. М. Шамардина** — Грозненски горисполкома председатела, **Л. Я. Котиевас** — Грозненски производственни объединене номер 3 йолча Мужечерча филиала оснюровщица, **С. И. Самойловас** — КПСС Веденски райкома хьалхарча секретара, **Е. А. Надирова** — Нохч-ГIалгIай автомобильни транспорта территориальни объединене начальника, **Х. С. Алиевас** — Нохч-ГIалгIай гIишлон управлене № 105 йолча ПМК штукатура-маляра, **В. З. Мельниченкос** — «Грознефтеоргсинтез» производственни объединене генеральни директора, **Т. В. Ибрагимовас** — «Урус-Мартановская» яхача коатIара оалхазараш леладеча фабрика птичницас, **С. Н. Губановас** — Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода лаборантка, **М. Б. Ужахова** — «Назрановский» совхоза тракториста, **В. Г. Третьякова** — Малгобекски горисполкома председатела, **М. Г. Аникеева** — «Красный молот» яхача завода керттерча технолога, НГIАССР бытовой гIулакхаш дара министра **А. Н. Инуркаева.**

Нохч-ГIалгIай АССР 1986 шера экономически социальнии дегIайоалаяра Паччахьалкхен планагIа дола закони Нохч-ГIалгIай АССР-а экономически социальнии дегIайоалаяра 1985 шера Паччахьалкхен план кхоачашъярах бола соцами тIаийцар НГIАССР Лакхехьарча Совето.

НГIАССР Лакхехьарча Совето чIоагIйир 1986-ча шера лаьрхIа Нохч-ГIалгIай АССР Паччахьалкхен бюджет, иштта тIаийцар 1986 шера йолча республика Паччахьалкхен бюджетах дола закон, НГIАССР 1984 ча шера Паччахьалкхен бюджет кхоачашъярах йола отчет чIоагIъярах бола соцам а.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш чIоагIдарах йола доклад йир сессе республика Лакхехьарча Совета Президиума секретара депутата **Н. Я. Правсвьке.** Лакхехьарча Совето Указаш чIоагI а дир доагI-доагIIаш дола Законаши соцамаши тIа а ийцар.

Лакхехьарча Совето соцам тIаийцар халкъа боахамера ресурсаш кхояра йола массазара комисси хьаярахи цхьайолча массазарча комиссей составе хувцамаш дарахи.

Лакхехьарча Совето соцам тIаийцар Iалам лорадаран Iалама ресурсех кхом беш пайда ийбараи йолча массазарча комиссе яьча запроса «Грознефтеоргсинтез» яхача производственни объединене генеральни директора В. З. Мельниченкос жоп даларахи депутата А. И. Онежко запроса «Грознефть» объединене генеральни директора Р. М. Хачатурова жоп даларахи.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета сессе шийболх цу тIехь чакхбаьккхар.

КПСС XXVII съезда — хьинаречa къахьегама 27 декада!

ЦхьайтталагIча пятилетка тIеххьарча шера план ханал хьалха кхоачаш а еш, парте аргIанарча XXVII съезда сийленца накъабахара шерра социалистически яхь йоаржаьй Грозненски «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни завода йиълагIча цеха болхлоша. Цу яхье хадданза хьалхалаттачарех ба токараш, коммунистически къахьегама ударникаш Набиулин Сабиржан, Рафаилов Авдоким, кхыбараш. Цхьаккха смена дIаяхийтац цар шоай нормаш 110—115 процент кхоачаш па еш. Цудухьа хIанзлехьа цхьайтталагIча пятилетка задани кхоачашъярах рапорт деннад цар.

Хьинаре къахьегарал совгIа юкъарча балха тIа а диаза дакъа лоац Набиулин Сабиржана. ЙиълагIча цехе эггара дикагIвола кагирхой хьехамча лоархIаш ва из. Цхьа шу дIадодац цо ший профессех массехк говзанча ца кийчвеш. ХIанз цо токара говзал Iомаеш вола Хамзаев Руслан а дика кхеташ воагIа цу балхах. Цул совгIа халкъа дружинника, предприяте волейбольни команда доакъашхочун декхараш а дика кхоачашду цо.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) токараш С. Набиулин, А. Рафаилов, ученик Р. Хамзаев.

И. ПЛИЕВА сурт.

20-гIа ДЕКАДА

ЛаьрхIар кхоачашду

Сунженски района ЦIеча Эскара цIерагIча колхоза хьайбаш леладераша ханал хьалха кхоачашъяьй паччахьалкхенга шура йохкара цхьайтталагIча пятилетка план.

1 октябрь хьатIаотташ дIаеннай 7330 тонн, планагIа дIаяла йоагIар 7210 тонн йолаш. Карара шу чакхдалалехьа кхы тIа 270 — 300 тонн йохка лерхIаш ба Вышегуров Мовле кулгалдеча фермера колхозхой.

Толаме кхоачашъю цар карарча шера шура йохкара план а. Цхьайтта бетта дIаеннай 1461 тонн. План дикка тIехкхоачаш а еш, цу юкъа хIара кхоабача Iаттагара 2252 килограмм шура яьккхай ферма дояркаша. ДIадахача шераца нийсйича из 11,8 процент дукхагIа я.

Дояркашта юкъе къаьстта хьинар айденна къахьег Хашакиева Хьавас, Фаргиева Золовбана, Хашагульгова Любас. Езиханова Хьавас, кхыбараша. Ханал дикка хьалха кхоачашъяьй дар шоай планаши тIаийца декхараши.

Боккха толам баьккхаб колхоза жа Iуша. 40,9 тонн тха паччахьалкхенна дIа а денна, цхьайтталагIча пятилетка план 109,6 процент кхоачашъяьй цар. ХIаьта царна юкъе эггара дукхагIа тха даьккхад вокхагIволча жа Iуно Карнукаев Эльмаса.

С. СУРХОЕВ.

Деша дай бац

ЦхьайтталагIча пятилетка планагIа паччахьалкхенга йохка йоагIар 8000 тонн йолаш диъ шерен цхьайтта беттен 7509 тонн мара шура дIаеннаяц Сунженски района «Победа» цIерагIча колхоза хьайбаш леладераша. Декабрь бетта йохкаргъяр а дIалаьрхIача тIадуса декхар 200 тоннага дIакхоач.

Кхоачашйиц паччахьалкхенга дулх дохкара план а. ДIаденнар 2267 тонн мара дац, пятилетка планагIа дохка доагIар 2925 тонн долаш.

Эсала къахьег колхоза хьайбаш леладераша укх шера а. Цхьайтта бетта 1340 тонн мара шура дIаеннаяц молзаводе, шера планагIа дIаяла йоагIар 1550 тонн йолаш. ХIанз юкъера лаьрхIача хIара дийнахьа шин фермо дIалур 3,3 тонн мара яц. Цхьаккха а ферма яц шийн планаши декхараши кхоачашдеш.

Юкъера лаьрхIача хIара шера 100 Iатта тIехьа 67—70 Iаса мара хьалхедац колхоза фермашка. Дукха доахан Iаьхара дус. ТIаккха дувцилга а йий дукха шура йоаккхилгах?

Лоаццa аьлча, колхоза правлене, партийни, профсоюзни организацеша ма боаггIара вIаштIехьбаьккхабац хьайбаш леладерий къахьегам.

С. ТОВСУЛТАНОВ.

Техника кийча хилийта!

ХАЛОНАШ НИЙСЛОЙ А...

Боккха теркам тIабахийтаб оаха 1986 шера кхашка балхаш дара машино-тракторни парк шийн ханнахьеи дикеи тоаяра. Надтеречни района къахьегамхой инициатива къоабалъеш тIа а ийца, совхоза механизатораша, слесараша, шофераша, мехмастерскерча болхлоша дош деннад ерригa тоае езаш йола трактораш 1986 шера 23 февраль хьатIаотташ кийчон мугIаре дIаоттае, хIаьта тIехьайийза лелаю техникеи хьажкIаш чуэца комбайнаши укх шера 25 декабре тоаяь яха, ялат оардараши силос хьокхараши 1 февралеи 1 мартеи кийча хилийта.

Из декхар толаме кхоачашдара механизаторехи слесарехи ворхI бригада вIашагIъеллай. Царна кулгалдеш ба йоккха балха опыт караерзаяь специалисташ Барахоев Махьмад, Цуцольгов Iийса, Алиев Суламбик, Беков Махьмадгири, Муцольгов Iалаудин, Оздоев Ахьмадхан, Арчаков ТIахIир.

Хьинар айденна къахьегаш ба массе а бригадера болхлой. Иштта, йиълагIча квартале планагIа тоае езаш хинна 14 трактор, ханал хьалха, 1 декабрь хьатIаихоачаш йистеяьккхай цар.

Мехмастерске заведующе Евлоев Махьмада тхо раьза долаш вIаштIехьдаьхад трактораш а кхыча техника чоалхане йола агрегаташ а тоаяра балхаш. Къахьегама овсарле лакха йолаш балхаш ду токарни, моторни, медницки, сварочни цехашкарча болхлоша.

Царна юкъе къаьстта белгалбаьннаб слесарь моторист, КПСС обкома член Тохов Мувса, токарь Газдиев Махьмад, слесарь Албогачиев Аслая, цIастапхьар Мерешков Илез, электрик Газдиев Махьмад, сварщик Аушев Хасмухьмад, плотник Газдиев Iийса. Цхьа ди дIадахийтац цар 130 процент а кхы дукхагIа а шоай норма кхоачаш ца еш. Царех болхлочо тоаяь оатхал, агрегат тешаме болх беш хул. Ший декхараш дика кхоачашду тIахьожам лоаттабеш волча контрольни механика Вышегуров Iадсалама.

Ремонтникаша, механизатораша, болхлоша хьинар айденна къахьегаргдола моральни материальни хьалаш хьадаьд совхоза кулгалхоша, партийни профсоюзни организацеша.

Иштта, ханал хьалха шийн комбайн дика тоаьча механизатора шийна доагIача аласовгIа 100 сом премилу. ХIаьта социалистически яхьа условеш кхоачаш а яь, хьалхле яьккхача бригадана карара кара тела цIе вымпели 150 сом премии хьожаю. Трактораш тоаяра план ханал хьалха кхоачашйойя Сийлен грамотеи 150 сом премии лургйолаш я мехмастерской коллективана. СовгIаташ денна белгалбоахаргболаш ба техника тоаеча яхье шоллагIеи кхоалагIеи моттигаш яьха бригадаш а.

ХIанзле ка бола ялат оардаш йола шоай комбайнаш тоаяь а яьха, дIаоттаьй механизатораша Плиев Йоакъапа, Инаркиев Ахьмада, Оздоев Уматгире, Плиев Iамархана, Ажигов Хьажмурда, Торшхоев Товсолта.

Ханал дикка хьалха «Херсонец-200» яха хьажкIаш хьокха комбайнаш тоаяьяьхай Беков Мувсас, Котиева Вахас, Зязиков Мувсас, Торшхоев Хьусена, кхычар.

Техника тоаеча шин бетта баьча балха итогех хьалхара моттиг яьккхай Барахоев Махьмада, Алиев Суламбика, Муцольгов Iалаудина кулгалдеча бригадаша, хIаьта яхье шоллагIъяр — Беков Махьмадгиреи Арчаков ТIахIиреи кулгалдеча бригадашта хьожаяьй.

Кхы а дикагIа дIагIоргдар техника тоаяра балхаш тхона эшаш йола запчастеши материалаши яларе. Халахете а уж Iалашъяра «Сельхозтехника» йоакхо яц. Къаьстта чIоагIа хало лелаю оаха Т-40, ЮМЗ-6 яхача тракторий яраш кора ца йоагIаш. Цу тайпара 31 трактор я совхозе.

Кхы дикагIа лелац боккха низ бола К-701, Т-150 яхараш тоаяра эшараш Iалашъелга а. Цар мотораш тоаду Ставропольски Краснодарскии краяшка, Волгоградске областе. Цига дIа а дихьа уж юхадалехьа дукха ха йоаю, цул совгIа доккха зе а хул. ХIанз укх деношка царех 3 трактор латт цига ремонт е дIадахьийта мотораш цIадарга хьежаш. К-701, Т-150 марках йолча тракторий дараш вай республике тоадара эшаш дола гIулакхаш чакхдоахаш яц «Сельхозтехника».

А. БАРХАНОЕВ,
«Назрановский» совхоза керттера инженер.

М. С. ГОРБАЧЕВА США ТОРГОВЛЕ МИНИСТРЦА ХИННА БЕСЕДА

10 декабре Кремле КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева тIаийцар американо-советски торгово-экономически совета (АСТЭС) шера хулача IX собране дакъа лацар духьа Москве вена США торговле министр М. Болдридж, цунца беседа еш дакъа лоацаш СССР арахьарча торговле министр Б. И. Аристов, СССР-ера США посол А. Хартман, США торговле министра заместитель Б. Смарт а волаш.

Беседа еча хана М. С. Горбачева белгалдаьккхар Женеве вIашагIкхетар боккхача лоархIаме долга, эггара хьалха советско-американски отношенеш лертIаяхаран дерригa дунен халкъашта юкъера хьал унахцIена дараи цо хьаеллача таронашка диллача. Цу ханна белгалдаьккхар, юххьанцара гIа мара баьккхабеце а, барт вIашагIкхетара гIулакха СССР-ан США-неи юкъе хьалхагIа а санна йоккха юкъ йоалле а, къаьстта а кхерамзлен овлангарча дешашка диллача, вIашагIкхетара бIарчча итог хIаьта а мегаргйолаш хилар. Керттердар да, лоацаенна латтачара моцагIе а дениз меттахьа яха езаш йола, шерашка Iайна кхерамеи ирен проблемаш ювцилга дIадоладар. Кхетадеш да, Женеве вIаштIехьа мел даьккхачун бокъонца бола лоархIам практически политике мара хьагучабаргбоацилга.

Советски оагIонах лаьца аьлча, цо бокъонца цIенхаштта леладергда Женеве барт вIаштIехьбаьнна гIулакхаш, бIарчча атмосфера тоаяь ца Iеш, цхьаккха тайпа дискриминаци а йоацаш вIаши лархIареи йизза цхьатара бокъонаш хиларей хьисапагIа тоабе гIертаргья из советско-американски отношеней чулоацам а. СССР кийча я сихдаь хьадеш латта герзаш, ВIашагIкхийттача Штаташца цIенача дег тIара вIаши гIулакхаш а леладеш, юхасоцаде, нагахьа санна уж космосе ца хьой, дунен тIара хьал тоаде. Цу тайпара гIулакх де дага йолаш США а хиларга догдаха бокъо я тха.

Из деррига а, аьлар М. С. Горбачева, ше ма дарра торгово-экономически гIулакхашта а доагIаш да. Советски Союзо бокъонца цIенхаштта лоархI Женевски вIашагIкхетара хьакъехьа цхьана яьча Заявлене тIа чIоагIдаь шаккхе а оагIув торгово-экономически бувзамаш дегIакхувла дага хилар. Халахете а, цу даьктэтта гIулакхаш мегаргдолаш да ала цхьаккха дича а йиш яц. Бахьан дика довзаш да — из я США дискриминационни политика, цар оагIорахьара торговлех СССР-а политически низ бара йолча инструментах санна пайда эца гIертар.

Ховш да, хIаьта а, цу тайпара политика ший ха яьккха яьннилга.

Советски Союз, белгалдаьккхар М. С. Горбачева, — тешамеи перспективнии партнер, тха рынка потенциальни таронаш йоккхий я, къаьстта а хIанз, тханцига мохк сихбаь социально-экономически дегIабоалабара Iалаьмате доккхий декхараш кхоачашдеш долча хана. Кхыча мехкашкарча тха торгови партнераштa дика ховш да из. цудухьа цу таронех цар шоашта гIойле кIезига йоацаш пайда а эц.

М. С. Горбачева хьакхайкадир, США хIама отташ долча гIозарий, белгала аьлча, АСТЭС заседане из хьа ма хьоккхара, Советски Союзаца вIаши гIойле йолча тайпара лелаю торговли шеръярца хьашт хиларах ше раьза волга. Цу гIулакха уж бокъонца кхетабеш хургба йоагI-йоагIача тха организацей оагIонгахьара. Тоъал йоккхий потенциальни таронаш я СССР-ан США-неи юкъе шеррача масштабагIа йIаьххача хана торгово-экономически бувзамаш леладара. Укхаза американски оагIонга хьежаш да гIулакх.

М. Болдриджа массе оагIув чулаьца хьакхайкадир, США-неи СССР-ан юкъера торговли дегIайоалаяра ше раьза хилар, къаьстта а Женеве вIашагIкхетар хинначул тIехьагIа, бакъдир, хIама отташ долча американски гIозараштa из хьашт хилар. Цунца цхьана цо дийцар СССР-цара торгови отношенеш дегIайоалаяра новкъарле еш дола США администрацен конгрессон оттадаь доазонаш.

Беседа еча хана иштта йийцар советско-американски отношеней цхьайола кхы аспекташ а.

Цу дийнахье а М. С. Горбачева Кремле шу оттадир Москве АСТЭС собрани еш хиларца дувзаденна.

Шун тIа бар КПСС ЦК Политбюро член, СССР Министрий Совета Председатель Н. И. Рыжков, кхыбола официальни нах, хIаьта иштта США хIама отташ долча гIозарий викалаш а.

ДоттагIал тIехь шун тIабагIача хана къамаьлаш дир М. С. Горбачевеи М. Болдриджаи, уйла тIаяхийта ладийгIар цу къамаьлашка, тIоараш тохарца тIаийцар уж.

(ТАСС).

ХАНАЦА ГIА БОАХАШ ХИЛА

РОССЕ ПИСАТЕЛИЙ VI СЪЕЗД

Халкъаца, партеца, мехкаца цхьа вахар долаш дах дукхача къамий метталара советски литература. Социализмо шийна еннача бокъонах хьинаре пайда а эцаш, цо юкъарчал доацаш дакъа лоац керда вахар хьалдеча, миллионаш болча наьха лоIам, дагардараш, уйлаш хьа а кхайкаеш, новкъостал ду уж духовно бIаьхий бараи нравственно кхетабаран.

11 декабре Москве Йоккхача Кремлевски двореце хьайийллача Российски Федераце яздархой VI съезда делегаташа доагIар чIоагIгIа дIадехара позицешкара мах бу шоай къахьегама, корта болча тайпареи чIоагIгIа теркам тIабохийташи белгалду литература дегIадоаладара дIахора наьхъаш.

ЧIоагIгIа, дIаьхдаь тIоараш тохарца тIаийцар делегатаци хьаьшаши новкъостий **М. С. Горбачев, Г. А. Алиев, В. И. Воротников, В. В. Гришин, А. А. Громыко, Е. К. Лигачев, Н. И. Рыжков, М. С. Соломенцев, Э. А. Шеварднадзе, П. Н. Демичев, В. И. Долгих, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, Н. В. Талызин, Б. Н. Ельцин, Л. Н. Зайков, М. В. Зимянин, И. В. Капитонов.** Яздархой форумерча хьаьшашта юкъе — вежарашха долча литератураша бахкийтараш, Москверча къахьегамхой викалаш, искусства деятелаш, Iилманхой, партийни советски болхлой, Герзашцарча Низий тIемахой.

Съезда ден повестке: РСФСР яздархой Союза Правленеи ревизионни комиссеи отчетни докладаш; творчески союза кулгалду органаш харжар; яздархой VIII Ерригсоюзни съезде бахийта делегаташ харжар.

«Парте декхараш — литература декхараш» яха доклад йир РСФСР яздархой Союза Правлене председатела **С. В. Михалкова.**

— Вай съезд дIайолаенна КПСС XXVII-гIа съезд гаргакхаьчача хана, коммунисташеи дерригача вай халкъои лоархIамегIарча партийни документий проекташ ювцача хана, — аьлар цо, — ГартгагIарча шерашка мехка экономика эргаяккха, вай общественни вахара дукха оагIош хувца еза, хIаьта цо а ший аргIанна дIадехаргда общества членашта психологически эргало елга. ТIаьIерта творчески къахьегадеза социалистически строя исторически таронехи совленехи вай Даьхен материальни духовнии потенциал низ болаш керда айяр духьа бизэча боараме пайда эцаргболаш.

ЦIаккха а ца хиннача тайпара чоалханеи эккхам хилар кхерам болаш да дунен халкъашта юкъера хьал. Цхьабакъда, дунен тIарча тIехь-тIехьа дукхагIча наха бIаргагу машар бахьан долаш, тайп-тайпара паччахьалкхенаши халкъаши машаре дахара тIехьа, хIаьта долче, — сий долашагIа йола нравственность котъяккхар духьа лоаттабеча къовсаме правофлангови духьхал Советски Союз хилар. Дог теша а деш, из дерригача дунента дIахьекхар Женеве М. С. Горбачева еннача йоккха масштабнии конструктивнии инициативаша, предложенеша. Машарца болча халкъий безамо юхакъовлалургбоацаш низ тIагIертабарах тIехьашка ца яьлча ялац империализм, хIаьта а дIахо сихдаь герзаш хьадеш да агрессивни империалистически низаш, ядерни тIема кхерам ир а беш. Цу хьалашка цIаккха а ца хиннача тайпара лакхлу художественни деша лоархIам. Советски литературо социалистически общества культура кердача рузкъанца йIаьхийярга, советски сага идейнии духовнии дуне ше ма дарра бакъдаь хьоттадарга, берригача наьха хьинар айдарга дог доахаш я парти. Советски литературан искусствай хьаккелла дерригa дика хIамаш, белгалдаьккхар КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленуме, массаза а хиннай партеи халкъен керттерча гIулакхехи йоакхонехи дIакъоастаде йиш йоацаш.

Сийлахь-боккхача Октябрал тIехьагIа керда низаш чудессад эрсий литературана, дукха къамаш дахача Россе халкъий къонача литератураща доттагIал а долаш дIаэттад из дерригача дуненна хьалхашка.

Вай литература керттера темаш хьахиннай революце дуIашка, тIема аренашка, йоккхий гIишлош хьалъеча кхехкача балхашка.

Ораторо дIахо ма дарра дийцар Сийлахь-боккхача Даймехка тIемо хьаккелла литература.

Тахан, халкъа денале гIулакхаш терказме нйдеча хана, вай литературо-царна юкъера цIаькха а кхы цIаькха а лех советски сага сийлахьа нравственни таронаш бакъъергйола хIамаш ,вай общества вахара низаши из эшаергйоацаш хилари духдувла хьасташ.

ЗаконагIа хила ма доаггIара хIама да, социалистически реализма социально-гуманистически пафос эггара дукхагIеи чIоагIеи вай заман керттера идеи — политически прозо чулоацача, машар бахьан долаш лоаттабеча къовсама идея бакъъяь хьоттаеча метте гуш хилар. Политика ювцача хана яздархочо хьагучадоаккх буржуазни вахара сурт-сибат, хьаелл социализма моастагIаша шоай герз а дь лелаеш йола харцоний, оапий, аьлдитий механизм. Духьхал цу позицешкара антисоциалистически пропагандаца гучхьа къовса отт хIанзара «политически роман».

ХьалххагIе а бIаргаго хала дац, дунен халкъашта юкъерча проблематика книжкаш вай литературе дукхагIа хургдолга. Цун бахьанаш гуш да машар бахьан долаш лоаттабеча къовсаме, империализма агрессивни уйлаши цун идеологически диверсеши хьагучайоахача юкъе искусства дакъа лацанза дарг ца хилар. Политикаца яздархой къаьстта чIоагIа хьашт хилар — беркате, хьаллаца дезаш, шийна чухьа йоккхий потенциальни таронаш йоахкаш дола гIулакх.

ХIанзарча литература лоархIамегIарча темаех цаI я аьнна цIи яьккхар докладчика производственни, балха тема. ХIанзара ха, белгалдаьккхар цо, хьинар дола сага, тешаме къахьегамхо-коллективист чIоаттIа хеставеш йола керда къаьга дика произведенеш хургйолга хьалххагIе а бIаргаго йиш йолаш я.

Къаьстта ира отт хIанз юрта хулаш йола процессаш — социальни, духовни — шоаш ма ярра хьаьхувкханза ярг ца хиларах дола дош. Тахан вайна къаьстта чIоагIа хьашт долаш я юрта вахачеи болх бечеи сага уйлаш, дагардараш.

Дуне революционни эргадоаккхаш волча сага цIаккха а ца ходеннача тайпара холу хIанзара долаш дар дIадехаращца, карарчарца, кхоанарчарца цхьана тарделга чIоагIгIа эшаш хилар. Историца кхетам балар — вай хано, дерригa российски литература дегIаахара хIанзарча этапо эггара саготагIа эшаш дIадехар.

Доккхийча а гуш долча а гIулакхаща, дIахо дувц оратора, енай съездага ерригача советски общественнота хьашт дола проблемаш увттаеш, Iалаьмате лоархIаме халкъа боахама темаш гучайоахаш йола публицистика. Парте тIеххьарча решенешка хьежжа хьалхарча плане увтт ударни литературни низ бола публицистика, дунен халкъашта юкъерча а чурча а вахаре хулача событеех оперативно яз а деш. Цхьабакъда хIанз кIезига хIама даьд из денал дола а хIара денна эшаш йола а жанр дегIаахара аьттув бола хьалаш хьадара. Къайле йоацаш да, публицистиках шоллагIча сорта литература лерIаш йолча уйлаша овлаш хийца хилар. Из уйла публицистий дикагIа йола произведенеш чIоагIгIа хьашт долаш болча читателашта хехаращца тарлуш еце а къаьст-къаьстача книжкай хьисапе, литература кхыча жанрел оперативнегIа арахеца еза талантливи публицистика. Ханнахьа, ше чIоагIа эшаш йолча хана дIакхача еза из книжкаш дешарашка, доккхача советски литература йизза бокъонаш йола жанр хила еза цунах.

Докладчика лаьрхIа дийцар поэзе, драматурге, бераийн къоначари литература, критически уйла дегIайоалача, переводчикий балха тIа «литературни пятилетка» дахьача толамех.

Юкъарча строе лаца йоагIаш йола моттиг лаьцай российски литературий къонача ноахало. ХьатIадоагIача шера итт шу дуз литературни сменана кхетам балара ше хIара денна беча балха РСФСР писателий Союзо ларде лувцаш бола «Творчески кагирхоща беча балхах» бола КПСС ЦК соцам арабаьнна. Таланта кхетам балар — из эггара хьалха мировоззрени йолаш хургволаш кхетам балар да. Дог хьоасташ хIама да къона авторaш, общественно лоархIамеча проблемех дувцаш, кхоачамбоацараш белгалдаьхаца Iеш, конструктивни решенеш, этта хьал тоадара наьхъаш лаха гIерташ хилар.

Малхбузехьарча вай цадезараша советски литература «дошо бIаьшере» чакхъяьнна йола яхаш хабараш дувце а, вай дукхача къамий литература дахаш а лелаш а да, аьлар оратора.

Къамаьл чакхдоаллаш докладчика белгалдаьккхар, хIанзарча, советски общества дегIаахара Iалаьмате лоархIамеча этапе советски писателаша — парте тешамеча гIончаша шоаех халкъеи Ленина партеи бенна тешам боа ца бара де мел дезар дергдолгах ше тешаш хилар.

РСФСР писателий Союза ревизионни комиссе доклад йир цун председатела **С. М. Борзунова.**

Цул тIехьагIа йолаелар докладех йола пренеш.

РСФСР писателий съезд болх дIахо хьош я.

(ТАСС корр.).

КПСС XXVII съезда накъадолхаш

Ювцаш я КПСС Программа кердача редакце, КПСС Устава де могадеча хувцамий, Керттерча лостамий проекташ

1,3-1,5

КУЛЬТУРНО - БЫТОВОЙ А КОА - КАРТА ЭША А ТОВАРАШ арахецилга 1,3—1,5-зза дегІадоаладе. ИІаьхкача хана леладерашца къаьстта а беш, баха нах геттара дикача а тайп - тайпарча а промышлении товарашца Іадикача а тайп - тайпарча а промышлении товарашца Іалашбеча еза-йоккхача индустре доакъошеи оборонии промышленностои юкъехьо дакъа наьха санна доккхагІа хилийта.

ЦІагІара боахам лелабеча къахьегам кІезигагІа эшилга Іалашду чоалхане бытовой техника арахецилга сихде. ДукхагІча даькъе унифицированни бытовой холодильникаш а морозильникаш а, хІамаш юттен хІамаш теген машинаш, кхыйола вай ханара электробытовой техника арахецарга довла. Радиоприемникаш хьаелга 1,3—1,4-зза, бесаш дола телевизораш — 1,6-зза, магнитофонаш — 1,3-зза, хІамаш тега машинаш — 1.6-зза, мебель — 1,3-зза, садови цІенолгаш — 2-зза, бытовой химе товараш — 1,4—1,6-зза дегІадоаладе. Шоай доалахьарча гІонна долча боахамашка, коллективни бешамашка а огородашка а пайда эцара механизаце средстваш арахецилга шерде.

(1986—1990 шерашка а 2000 шерага кхаччалца йолча юкъа а СССР экономически социальнии дегІайоалаяра Керттерча лостамаш тІара).

КЪАХЬЕГАМА СОВГІАТ КИЙЧДУ

ЧІоагІа теркам тІабахийта а хоадам боллаш а дувц укх деношка производственни текстильно-галантерейни объединене къахьегама коллективашка съезда хьалхара документаш. Вай республика моттигерча промышленноста системе дикагІъярех цаІ я из предприяти. ХІара бетта толаме кхоачашъю цуи коллективо заданеш. Карара шу доладелча деиз дІаяхийтай текстильщикаша планал совгІа 423 эзар сома маьха продукци.

«КПСС XXVII съезда — 27 ударни декада!» яхача девизагІа ударни вахте а этта къахьегаш я объединене коллектив. Хьалхарча этапа итогех Нохч-ГІалгІайчен промышленни предприятешта юкъе кхоалагІа моттиг хьожаяь текстильщикашта. ЦхьайтталагІча пятилетка заданеш 4,5 шера кхоачашъяьй контрольни цифрашка диллача. ХІаьта объединене болхлочо — коммуниста Ж. Шахтиевас 1983 шерре кхоачашъяьй пятилетка, тІеххьарча шин шера хьатІайоагІача шийтталагІча пятилетка чотах къахьегаш я из. Парте аргІанарча XXVII съезда ший совгІат кийчдеш я къахьегамхо — цо лаьрхІад къахьегама овсарле 2 процент лакхъе.

Боккхача лоархІаме дола съезда хьалхара документ могa а ду хьал а лоац объединене къахьегаш болча наха. Цар ира увттаду дисциплинеч порядоки чІоагІъярах, хьаьнала къахьеганза даргдоацаш хиларах, къахьегама дисциплина лакхъярах дола дешаш.

Амма уж дешаш къестадара эш производство вІаштІехьъяккхара керда формаш. Из да, эггара хьалха, къахьегама бригадни метод юкъейоалаяр.

Объединене кулгалхоша, партийни организаце даим теркам тІалоаттабераш да бригадаш чІоагІъяр, царех комплексни бригадаш яр, боахама расчетага яхар.

Эггара хьалха бир из болх трикотажни участке. Хьалха верригa пхи-пхи саг мара вацар укхаза болх беш, цул тІехьагІа цхьайтт-цхьайтта хилар, амма бригадаш шоаш хиннача тайпара специализированни яр. Къахьегам ишта вІаштІехьбаккхар бахьан долаш хоалуш лакхъелар участке къахьегама овсарле, 1,2-зза алсамъяьлар арахеца продукци. Амма ала дезаш да, складе продукци ритмично дІачутелар санна бола лоархІаме хьокхам коллективо кхоачашбеш хиина цахилар. ТІаьхха лаьрхІар ткъо-ткъо саг чувоагІаш йола комплексни бригадаш хьае. Цунна чубахар кийча изделеш ханнахьа дІачуилар дукхача даькъе шоаех тийша хилар кхетадеш бола упаковщикаш. Цо таро хилийтар дІадахача шераца нийсдича продукци хьаелга 1,5-зза совдаккха.

Съезда хьалхара документаш дувцаш, къахьегама коллективай гІулакхаш кхы а дикагІа леларгдола хІама дара, хьадда йола предложенеш тел болхлоша. ХІанз укх сахьате йолаш я текстильщикий халонаш а проблемаш а. Иштта, тІеххьарча шерашка дикка лохденнад кадраш хувцаялар, амма берий учреждениеши наха чубахара йола фонди цахилар бахьан долаш балхара дІабувл цхьабола болхлой. Бригадашка хьачуух професси Іомае езаш бола мехкарий. Из бахьан долаш лохлу къахьегама овсарле. ХІаьта цхьаькха а. Къаьна оборудовни хувца еза ха хьогге а хьатІакхаьчай, цхьабакъда из гІулакх тІехьадувл.

КПСС ЦК октябрьски (1985 ш.) Пленуме М. С. Горбачева кертагІдоахар, из дича мара хьалхашка латтача декхарех цхьаккха а кхоачашдейиш хургйоаца хІама дола сага фактора хьинар лакхдулургдац духхьала бокъонца уйла а яь оттаяь экономически стратеги, нийса социальни политика, дика вІаштІехьбаьккха идейно - политически кхетама болх хилча мара, яхар.

Шоаш беседаш еш текстильщикий теркам тІалестабу агитаторашеи политинформаторашеи КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева доклада керттерча положенешта. Экономически дегІаахар сихдара даькъе парте дІадехарех дувцаш, цар кертагІдоах, из даро таро хулийтаргхилар халкъа вахара хьал тоадар, мехка экономически потенциал лакхъяр.

Р. ВАСИЛЬЕВА.

ЛОРАЕ ІАЛАМА ХОЗАЛ

Дукха ха я аз Малгобекски районе лесничий волаш болх бу. Нах унахцІена хилара доккха новкъостал ду лаьттан баьццарча дуахаро. Ховш да ботаникаша, агрономаша мел дукха къахьег из тиш па далийта гІерташ. Дунен экологически климат нийсача боараме лоаттаяра, хин ресурсаш дукхагІа хилийтара, оакхарий а хьайбаш а дебадара доккха новкъостал ду хьунашеи хьун йистерча даьгІенашеи. Цул совгІа, хьунашка могашалла эшаш йола баьцаш а хьайбаштеи оакхараштеи эшаш бола кхача а ба.

Дукха къахьег тха коллективо керда гаьнаш дІайогІаш, къаьнаяраш дІайоахаш, доакъар Іалашдеш. Цортта ба хьунагІа сом, комар, хьонк, кхыдола беркат.

Тха болхлоша хьайбай ферма а лелаю. Кхачан программа кхоачашъеча оаха юкъехьош дола дакъа да из.

КПСС Программа кердача редакце проекта тІа XI разделе **«ДукхагІа теркам тІаоахийта хьунашкарча а хьун нистошкарча а баьццарча дувхара, хьунашка дола оакхарий а хьайбаш а лорадара»** яха дешаш юкъедихьача бакъахьа хетар сона.

М. АРЧАКОВ,
лесничий.

ВАХАРО ДІАДЕХАР

А. Шерипова цІерагІча заводе УКД оалача установке хьалхагІа массарел дукхагІа хулар авареш, кадраш хувцалулга каст-каста нийслора.

Цу гІулакхаш чІоагІа сагот деш бар завода кулгалхой. Администраци партийни комитетои лаьрхІар установке этта хьал бокъалгахьа даккха. Бакъда, из атта гІулакх дацар. ХІаьна аьлча, установка импортни оборудованех латташ яр. Цудухьа кІоаргга знанеш йола специалисташ эшар цар тІа болх бе. Из бахьан долаш балха хьалаш дикагІа долча, алапи лакхагІа долча дІаухар нах.

ГІулакхаш бокъалгахьа даладоладелар деррига бахьанаш бокъонца тахка а техка къахьега нах моральни, материальни хьисапе белгалбаха, царна тела алапеш 11—12 процент лакхде доладаьчул тІехьагІа. Йоккха юкъ эшанзар тІаккха нах дІабулилга юхатоха. Нах профессиональни дешара юкъеозарах а доккха беркат даьлар, хІара оператор, аппаратчик декхарийла вир ший балха квалификаци лакхъе. Из чоалханеча производствана хьаштана дІадехаш дар.

— Диъ шу даьннад коллективо ритмично болх бу, — яхаш дувц парткома секретара В. Дулина. — Дизельни доагори парафини маьхала даккхара план хадданза кхоачашъеш хьаноагІа установка. Мехкдаьттацара продукци цІеньхь хьакъоастаелга лакхденнад. Нохорь бетта продукци маьхала яккхара план 104,1 процент кхоачашъяьй УКД.

Боккха теркам тІабохийт установка технологаша материалашта, бийдала, энергоресурсашта кхом бара. Иштта, масала дукха йоккха йоацача Іанара турбинашца болх байташ яр укхаза насосаш. Царна Іи телар я ТЭЦ-3 котельни. Рационализатораша еннача предложенех из болх бара электродвигателех пайда эца лаьрхІар. Цо шера кхаь дийнахьа болх бе вІаштІехьдоалийтаргда кхояьча доагора - энергетически ресурсай чотагІа.

Установке дукха ба къахьегама йІаьхий опыт йола производства ветеранаш. Царех цаІ ва Петр Никанорович Величко. Из воккхагІа вола оператор ва. Цо заводе болх бу ткъо шу совгІа ха я. Технически училище йисте ма яьккхинге вера из укхаза. Оператора гІонча волаш дІаболабир къахьегама никъ. УКД яхача установке цо къахьега пхийтталагІа шу да. Эггара халагІча хана вера Петр Никанорович укхаза балха. Бакъда установкера гІулакхаш тоалургдолгах шаьра тешаш вар из. Цеха кулгалхоша болх тоабара наькъаш лохаш шийгара доагІаш дола дакъа юкъедихьар цо.

ХІанз установка коллектив КПСС Программа кердача редакце, КПСС Уставе де лерхІача хувцамий, Керттерча лостамий проекташ Іомаеш я. ХІара къахьегамхочо уж лоархІаме документаш дувцача айхха дакъалоацилга Іалашдаьд установка партийни организаце, цун бюрос. Масала, оператора В. Барышникова Керттерча лостамий V раздела «...Шерде хьекхаш дола даьтташ арахецилга, тоае цар дикал...» яхача дешашта ІотІатоха дезаш лерхІ: **«дикалга хьежжа мара ма хилда хьалуш дола алапи».**

Дукха ха нисаяц цхьайтталагІча пятилетка тІеххьара шу чакхдала. Из дика кхета а деш шоай деррига низаш оарцагІдаьха дикача хьокхамашца из чакхдаккха гІерташ къахьег установка барт болча коллективо.

В. ЕВДОКИМОВ.

Керттердар: бехктокхами дисциплинеи

ДЕРРИГА А ЛОАРХІАМЕ ДА

ЦхьайтталагІча пятилеткаи укх шереи заданеш ханал хьалха кхоачашъяра деррига шоай низаш оарцагІдаьха къахьег укх деношка Карабулакерча химически реагентий завода коллективо. Цудухьа керттерча технико - экономически хьокхамий пхе шера план 14 декабре кхоачашъе дош деннад завода болхлоша, хІаьта КССБ-4 яха химически реагент арахецара пхе шереи укх шереи заданеш хІанзале кхоачашъяьй. Ер шу дІаладелча гІоне бурувдеттараш 250 тонн планал совгІа продукци дІакхачийтай заводчанаша. Цу ерригачох 81,7 процент яр паччахьалкхен дикала Знак тІалатташ арахийца я.

Заводе хадданза теркама кІал лоаттаду бийдала, энергоресурсашта кхом белга. Шу доладелча гІоне уж кхоьый 20 эзар совгІа сома маьха. Цудухьа аьттув баьлар цар чотагІа шин дийнахьа болх бе.

Дика каьннай арахецача продукце боарам лакхбеча а. Духхьал ер шу 1984 шераца нийсдийча продукци 14 процент тІакхийттай. Цох хул 4200 тонн химреагенташ. Ерригача цхьайтталагІча пятилетка шерашка продукци арахецилга 20 процент дукхагІа хиннад.

Вай белгала ма даккхара лоархІамеи чоалханеи декхар да завода коллективана хьалхашка латтар. Из толамца кхоачашдара, наьха къахьегамцара безам совбаккхара, керда толамаш дахара болхлой оарцагІбоах завода партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша.

Мохк экономически социальнии дегІабоалабара Керттера лостамаш, КПСС Программа керда редакци санна дола документаш Іомадеча хана завода болхлоша кхетаду хьаьнала, хьинар айдаь къахьегалга мел лоархІам болаш да вай вахар кхы а ираз долашагІа хилийтара. Цудухьа машар бац брак ерашца, минута мах ца берашца, дисциплина телхаерашца. Дика кхетаду зІамигачох доккхадар хьахулга.

Партийни а паччахьалкхен а дисциплина чІоагІъяра дешаш айхха дувзадена да кадрашта кхетам баларца, уж хьахаржарца а йоагІ-йоагІача дІанийсъярца а. Из дика кхета а деш, цу дешашта хадданза тІахьожам лоаттабу партийни бюрос. ХІара балха участок чІоагІъяьча гІулакх довзаш, наха квалификаци лакхъе. Масала, технологически цехи начальника, коммуниста А. Коломыцева мугІарера болхло волаш дІаболабир заводе къахьегама никъ. Хьехамча а хьехархо а хиина цунна дІаэттар цун да, коммунист Сийлахь-боккхача Даймехка тІема ветеран Дмитрий Васильевич. Цо Іомавир воІ визза саг хила, болхлочун цІера сийле лакха лоаттае.

А. Коломыцев санна дика лоархІаш, шоашта тІадилла декхар сийленца кхоачашдеш хиларца белгала ба коммунисташ, участка начальник И. Шестакова, мехмастерской начальник А. Бабкина.

КПСС-о хьалхадоах мохк социально-экономически сихагІа дегІабоалабара эггара хьалха эшар дисциплинен порядоки хилар. ХІаране — болхлочунгара министрга кхаччалца шийна хьалхашкара декхар хьадда кхетадеши кхоачашдеши хилча мара аьттув баргбоацилга ховш да тахан. Керда прогрессивнегІа дар лохаш хила веза производствах дог мел лазаш вола саг.

Из дика кхета а деш заводе таханарча дийнахьа ерригa а участкаш бригадни подрядах къахьегаш я. Юхьанца дикка хало оза а йийзар нах кердача формах дІакхетабеш, цох доала беркат мел лоархІаме да довзийтар. Эггара хьалха бригадни подрядах къахьега йолаелар упаковочни участок. Духхьал кердача хьисапе къахьегам вІаштІехьбаккхарах цу участке 1985 шера 14 процент планал совгІа къахьегама овсарле лакхъеннай. Хоалуш тоаеннай дисциплина.

Къахьегамеи производственнии дисциплина чІоагІъеча, балха ханах бизза пайда эцача боккха лоархІам болаш я участкашка вІашагІъехка партийни группаш. Лохерча партийни звеноша шоай болх хьинарегІа дІаболабаьб КПСС Устава кердача редакце проект араьнначул тІехьагІа, из лоархІаме документ Іомадаьчул тІехьагІа.

Заводе дикагІа лоархІаш я химически реагенташ хьаеча цехера коммунист М. Бурциев керте латта партгруппа. Цо хадданза кхетама болх бу шийна уллув къахьегача нахаца, къаьггача масалашца дІахойт хІанзарча хано дІадехарашка хьежжа йоллача техниках пайда эцача хана хІара минута мах мел лоархІаме ба.

Партгруппаша теркам кІалхара далийтан болхлоша массехк смежни говзалаш караерзаелла.

А. СИНЧИНОВ,
Карабулакски химически реагентий завода ПТО начальник.

Тихоокеански чкъаьрий боахамеи океанологеи института (ТИНРО) Іилманхоша оалхазараш леладеча пайда нийбара могаяьй керда, шоаш хьаяь препарат ганглин. Цун я оалхазарашта хулача дукхача лазарашта духьалара оалхазарий иммунитет лакхъеш йола биологически активни свойстваш.

Латве, Чита, Приморье цу препаратах пайда ийбар бахьан долаш юкъера лаьрхІача ткъаь итт процент лохденнад котамаш унех йовлга.

СУРТА ТІА: Андрей Пугач — МГУ выпускник, ТИНРО биохиме лабораторе балхахо форда организмех ганглин яха препарат хьайоаккхаш ва.

И. ЗОТИНЕИ
С. КОЗЛОВЕИ сурт.
ТАСС фотохроника.

БАКУ. (Азербайджански ССР). ЛаьрхІачул 30 дий бийсен хьалха хьайир «Азерэлектротерм» яхача производственни объединене «Дон-1200» яхача комбайна оатхаланта дуговой сварка яра йола аргІанара автоматически лини. Лини дІайохьийтаргья кердача ноахалах йола машиний производство вІаштІехьъяккха езача «Ростсельмаша» объединене.

СУРТА ТІА: «Дон-1200» комбайна оатхалашта сварка яра йола механизированни поточни лини вІашагІйоллаш йола участок.

О. ЛИТВИНЕИ
Н. МАЛЫШЕВЕИ сурт.
ТАСС фотохроника.

Оаха яздаьчун лерагІа

ШКОЛА ХУРГЬЯ Е ХУРГЬЯЦ?

Укх шера 26-ча сентябре «Сердало» тІа араьлар «Дакъа доацаш дисад бераш» яха критически корреспонденци. Цу тІа дувцар Назрановски района Хьули яхача лоаман юрта берашта деша школа ца хиларах. ХІанз укх сахьате цу юрта шийцІагІа подклассеи цхьоалагІча классеи берашта хьехаш я Илиева Дугурхан. Юртахошта чІоагІа дезар наьха цІагІа а йоацаш, хьалха санна, юххьанцара школа хулга.

Цу хьакъехьа редакцега дайтача каьхата тІа Нохч-ГІалгІай АССР просвещене министра заместителa С. Шидаева язду, ворхІ бер деша а дагІаш юххьанцара школа я, яхаш. Хьалха школа чухинна цІа аварийни хьале да. Цудухьа из тоалургдолаш а дац. НГІАССР юрта боахама министерстве дийцад Хьули яхача юрта керда школа хьалъярах дола дош.

РЕДАКЦЕГАРА: Из жоп Іодийшача кхетаде хала дац. Хьули бахача наха тахан хьалхашка латта проблема къоаста ца еш дукха ха яргйолга. Из материал кепатохаш редакци тийша яр цу гІулакха Нохч-ГІалгІай просвещене министерства кулгалхой сихха оарцагІа а баьнна, де дезар хьадергхиларах. Цхьабакъда, новкъоста С. Шидаева газетага беча хоамах гуш дац цу деша бехктокхам министерстве кхетабаьлга. Хьули керда школа хьаяра дош дийцад, аьнна мара из хьалъергъяр малав, маца ергья ховш дац.

Цудухьа, Хьули бахача наха а редакце а цІаькха дех НГІАССР просвещене министерствагара, Назрановски райисполкомагара дийцача деша хьакъехьа хоадамболлаш жоп далар.

ГІулакх мишта ду шоана?

ГОТТА А Я ВО А Я

«Грознефтеоргсинтез» объединене ОРС-а цхьайолча магазинашка хилар тхо, цар наха гІулакх мишта ду хьожаш.

Эггара хьалха дахар тхо ОРС управленена гаьна йоацаш ягІача № 22 йолча кхачан товарий магазине.

Ассортимент во яц. Укхаза я маьхк, батонаш, дукха кондитерски изделеш, сомий хиш. Дулх дохкача отделе я котама кІоригаш, котлеташ, рагу.

Дукха ха я магазине бригадни формах болх бе болабенна. ХІара отделе болх беш волчоа хов шийна лоаллахарча отделе мах бе. НагахьагІа санна моллагІа виса а балха ара ца воалаш висача, цо бе беза болх бу коллегаша.

ТІаккха мишта латт гІулакх дара культура? Хьож тхо лоткъамийи предложенейи книжка тІа. Тика болхлоех царна новкъа дола хІама оалаш яздаь хІама кораданзар тхона, амма баркал оалаш даь йоазонаш дукха лар.

Ер да тІеххьара даьча йоазонех цаІ — «Болх цІена барах, нахаца Іимерза хиларах баркал оал аз тика персонала. Цкъа кассира сайна юхадала дезаш хинна ахча хьаэца виц а венна араваьлар со. ТІехьа а ена хьаделар цо ахча. ТІема доакъошхо М. Ф. Феофанов».

№ 7 йолча кхачан товарий магазинах «Гум» оал заводашка балхаш дераша. Заводской района юккъе, нах эггара дукхагІа латтача моттиге я из. Товарооборот а ОРС системе эггара йоккхагІчарна юкъе лоархІаш я цун Л. М. Льянова керте латта цун коллектив коммунистически къахьегама коллектив яха Іи лелаеш я. Массехк шу да социалистически яхье из хьалха латта. ХІанз миштад гІулакхаш? — хетт оаха заведующего.

— Ноябрь бетта план хьогге кхоачашъяьй. — йоах цо цу гІулакха раьза а йолаш. — Дика бу тха мехкараша болх. Амма дилла лоаттаде йиш хилац нийдархоша хоатташ дола товараш, къаьстта баьцадаараш, кхыдараш.

Къамаьла юкъейоагІа пенсионерка Н. Г. Щелокова:

— Со лоаллаха ях, хІаьта дилла а укх магазинера хІамаш ийдеш а я. Цхьа хІама па са ала, хьаштдале лоткъам а ала цунах. Геттара эсала я хлебозавода хьакхухьа маьхк. Хьалха сухараш а хулар, массехк тайпара хулар маькха изделеш а. ХІанз ца ховш ба маьхк еча завода балхахой хьалха шоаш баьча тайпара болх бе?

Тамашийна яьсса а сатийна а яр № 27 йола кога гІирс бохка магазин. Деш хІама а доацаш багІаш бола цу чу болх беш бола нах мара саг вацар зала чу.

— Дилла хулаш дола хІама да ер-м, — аьлар йоккхагІа йолча товароведа Т. А. Дмитриевас. — Гой шоана кога гІирс миштаб — наггахьа саго мара дІаэцац из. Сендухьа да хац сона, наха хоаттача бустамах бола кога гІирс кІезига хул.

Цу тайпара йола эсала хІамаш эцаргьяц саго. Цунах хургдар ховш да: цхьа ха яллалца цига доада а даь, маьхаш лохдергда, тІаккха кхыча магазине дадаргда, хІаьта тІеххьара а геттара дІалоадергда массанахьара а.

ИттлагІча промтоварни магазина ассортимент шера я — барзкъаш, боахаме эша товараш, электроприбораш, канцелярски товараш. Амма магазина чу дІачу мел ваьначоа гуш да цу чу готта хилар, товараш вІашта а дехка далаш хилар.

Уж ерригa халонаш нийслой а дика лоархІаю коллектив ший декхарех. Таханара ди тІакхоачаш пхе шера задани кхоачашъяь ца Іеш, планал совгІа 184 эзар сома маьха товараш дехкад. Толаме кхоачашъю 1985 шера план а.

Коллективо болх дика беш хиларах дувц заведующе кабинете ядача дукхача грамоташа.

Цхьабакъда хьалхалаттарий а я проблемаш. Геттара кІезига лоаттаю царна трикотажни изделеш, къаьстта берашта яраш. Сов дукха я хрусталь — сервизаш, хІаьта цхьаццаяраш, ингале пхьегІаш яц.

Бакъда, пхе магазине яьча рейдах ха йиш яц ОРС ерригача системе гІулакхаш мишта латт. Амма цхьайолча выводашта эша материал йолаш я: помещенеш зІамига хиларах товар наха дІагойта, наха гІулакх дара керда формаш юкъехувла хала да. Во Іаткъ торговлена дукха товараш эсала хилар. Мовхьаш гІадехкареи Іодахареи балхашта лоадам болаш механизаци яь яц. Уж бахьанаш да дукхача даькъе ОРС магазинашка план кхоачаш ца яйтараш.

В. ДЕРКАЧ,
ОРС-а воккхагІа вола товаровед.

З. АЮБОВ,
«Нефтетехника» яхача газета корреспондент.

ВАЙ ЛОАЛАХОЙ БОЛЧА

«ЛЕРГБОАЦАРАШ»

Дагестански музея залашка нийсвелча, эггара хьалха бІарг тІаотт художника Ю. Магомедова диллача «РКП (б) къайлагІара обком лацар» яхача сурта.

Из хиннад граждански тІом болча шерашка. Темир-Хан-Шура яхача городе ший аргІанара вІашагІкхетар чакхдоаккхаш хиннай Дагестана РКП(б) къайлагІара обком. Из дІахайнад моастагІашта. Инарала Халикова Апшеронская яхача улицагІа дагІача цІенна го бе аьнна приказ деннад. ТІема тревога а яь, гІоттаьй ший эскадрон ротмистра Измайлова.

Лийца большевикаш Порт-Петровске дІабигаб. Диъ дийнахьа лаьттача шариІата кхело топаш тоха суд яьй царна.

Приговор кхоачашде бутт совгІа ха йисай. Іоажалах ца кхераш, шоай тІеххьарча денга кийчлуш хиннаб большевикаш. Ена хьаэттай август беттара хоза Іуйре. Унзара цІайзад иабахтен наІарах доах ка аьшка алтамаш. Баьдеча, готтача цІагІара хьаарабаьхача большевикашта тІеххьара а бІаргабайташ санна хьалхеташ латт дошо малх.

ЦІаьхха яьннай топаш. Детта ца луш сецад большевикий деташ. Вай таханара ираз бахьан долаш шоай вахар дІаденнад цар.

«Дагестанская правда».

СОМИЙ БЕШАМАШ

ТІа-тІа дукхагІа эш вайна лаьтто луш йола продукци: ялат, сом, баьцадаараш. Ма хулла дукхагІа пайда эца беза хІара оахаш йолча гектарах, эрий ухкача лаьттаех.

Лоаман босенаш... Дукха я уж. Къулбаседа Кавказа автономни республикай ерригача территоре аханел дукхагІа моттиг дІалоац цар. Уж аьхача зе хул: продукци яла йиш йола тІера тІоа догІо Іо а бихье, эрози а хиле пайда боацаш дов лаьтта.

ТІаккха сомий бешамаш дІаегІача? Іилманхоша йоккха опыт Іоаьй цу хьакъехьа. Цхьабакъда, практика дикка тІехьайисай. Черсий-Балкхарой мехка из гІулакх дика латт, хІаьта Нохч - ГІалгІай республике из болх дІаболалуш мара бац.

Лоамий босенашка сомий бешамаш дІайогІар вай декхар да.

«Социалистическая Осетия».

КОНКУРСАХ КОТБАЬННАРАШ

Племенной хьайбаш дебадара хетаьча конкурса итогаш яьй. Цига хьалхара моттиг хьожаяьй № 94 йолча Черсий-Балкхарой республикански говраш лелаеча завода. Укх тІеххьарча дийтта шера завода коллектива кулгал деш волча А. Х. Кокова ахчан премиа еннай.

Соахка заводе хьалкхеяьй 58 бакъилг, царех 30 спортивни организацешта дІаеннай. Москве, Пятигорске, Краснодаре дика йовз черсий фух йола говраш. ДІадахача шера йоккха кхо приз яьккхай цар. XXII Олимпийски ловзарашка дакъа лоацаш хинна Чекупови Рагожини укхаза хьалкхеяьча говраш тІа баьгІаб.

Кердача спортивни яхьашта, аукционашта дикача фух йола говраш хьалкхееш я завода коллектив.

«Кабардино-Балкарская правда».

Цхьаккха вицвеннавац, цхьаккха дицденнадац!

УНЗАРА ДЕНОШ

ЦIеча Эскаре гIулакх де Макшарип тIахьехача хана из болх беш вара Ачхой-Мартана района Бамут яхача юртарча леспромхозе.

1941 шера 10 июле Дидигов Макшарип гIулакх де дIаязваьча дивизе бIухой тIаболча эшелоно Киевгахьа бухь биллар. Белоцерковск яхача городагахьа дIахьожабир салтий. Понтонни тIаь тIа гIолла ераш хих тIехбала болабеннача хана тIаьхкар фашистий самолеташ. Вай зениткаша човхаяь уж, шоаш нийс-нийсъеннача бомбаш чу а теха дIаяхар.

Малх чубуззаш цхьан юрта кхаьчар вай салтий. Цига царна кIийле яь хиннаяр фашисташа. Дивизе авангардни дакъа нийсделар цу жожагIате. Денал гойташ фашистех летар вай бIухой. Цига белгалваьлар артиллерист Алмазов Iази. Вий фашистий хIалакваьчул тIехьагIа, гранат теха немецки танк а йоагайир цо. Иштта майра а маьхкара а вар из..

Баьдъяллалца фашисташца тIом бир вай эскаро, цкъарчоа уж юха а техар.

18 июле Марьяновка яхача юрта йисте кхаьчар вай бIухой. Цигара арабаха безаш бар немций. Из декхар тIадиллар Макшарипа взвода. Геттара дукха фашистий автоматчикаш гулбеннабар цхьан цIагIа. Шийна шиъ салте а нийца, бешамашка гIолла теба, тIавахар Дидигов. ЦIаьхха цу цIагIа чулийлхар. Цхьабараш боабир, вокхараш карабоалабир. Шийна тIадилла декхар иштта дика кхоачашдир взводо.

— Дукха тамашийна хIамаш нийслора тIем тIа, — йоах Макшарипа. — Сона цIаккха дицлургдац Марьяновкера оаха немций аракхайсача хана, цкъа сайна дайна хIама. Фашистех юрт IоцIенъяьчул тIехьагIа, тха взвода тIадиллар хIара цIа тахка, аьнна. Цхьан цIагIара арабаьннача бIухоша хоам бир сога цу чу дукха кхалнах хиларах. Из гIулакх тешаме ца хеташ, сайца салтий а баьха, цига вахар со. Кхалнаьха хIамаш тIа а йийха лечкъа баьгIараш... фашисташ хиннабар. Герзашца кийчвенна цхи эпсар вар царна юкъе. Цхьан эпсаргара оаха хьаьккхар передатчик, карта. Тийшаболх бе аьнна бита хиннабар уж.

Бицбеннабац Дидиговна шийи хинна командираш, новкъостий — полка комиссар Козлов, полка командир полковник Бондаренко, кхоалагIча батальона командир капитан Станкин, бIухой ТIой-Юртара Арчаков Махьмад, Дзауров Хьусен, СоагIапчара Мержоев, Инаркъера Картоев, Харьковера Саша, Марьяновка хьайоаккхаш вийна нохчо — Махьмад. Советий Iаьдал, шоай хьамсара Даьхе лораеш тIем тIа байнача 20 миллион болча советски бIухошта юкъе дIаязбаь ба уж а.

— IалаьматечIоагIа догIа делхаш а, безаме доацаш а дар 22-гIа июль, — дагалувц Макшарипа, — бирсбенна бар фашисташ, царатакаш юхаеттар вай бIухоша.

Вай салтий кхерабе гIерташ, гитлеровцаша ца деш хIама дитацар. Глушителаш хьа а яьха, мотоциклаш чухаххар цар цкъа, царех танкаш я моттийтар духьа. КIезига мара боаца шоай автоматчикаш дукха ба алийта гIерташ, ювлача автоматий таташ тIаяздаь громкоговорителаш увттайора.

28 июле сатоссаш фашисташа разведке яхкийтар самолеташ. Дукха ха ялалехьа аьха Iойиллар Марьяновка. Доккха Iазап дар цар вай бIухошта тIаоттадаьр. Уж тIехьашкахьа баьлар. ДIаболхараш лорабеш тIом бе йитар Макшарипа взвод. Бакъда, немций тIаболабелча, шоаш дуккха-дукхагIа ба моттийтар духьа массехк салте цхьаццанахьа дIаоттавеш, кхыйола киловзалаш ёш фашисташ Iехабе бийзар Дидигова. Из бахьан долаш цига дика аьттув а баьлар — тIадилла декхар кхоачашдир взводо. Цхьабакъда, дукхача новкъосташа цига шоай са дIаделар.

— Тамаш йолаш кIалхара даьлар тхо цу «жожагIатенах», — йоах Макшарипа. — 30 июле саррахьа тIакхийра тхоай полкана. Василькова яха юрт лорае эттар, бакъда, дукха ха ялалехьа Киева юхера Голосеевски хьунаш йолча хьожадир. Лаккхача дукъа тIехьашка дар тхо. Хьалхашкахьа даха делча, автоматаш етта йолаелар. Связной волча Мержоева зийра дов гаьнаш тIара деш хилар. Хьежача аз а зийра из. Массехк автоматчик вар гаьнаш тIа вагIаш. Цига немецки снайпера чов йир сона белажах.

— Цу ханна цIаьхха тата эттар са дергашка, — дIахо дувц Макшарипа. — Цхьан юкъа кхетам чура ваьлар со.

Иштта уллаш коравир Макшарип санитарашта. Госпитале кулга операци йир. ТIехьагIа Сталинградерча госпитале иллар.

Ветерана накха лепабеш йоахк Сийлахь-боккхача Даймехка тIема ордени тIем тIа денал гойтарах енна тайптайпара ялх медали. ТIом чакхбаьнна 40 шу даьннад. Бакъда, ха дIаяхарах, нах а зама а хувцалларах, бицлац вайна из къиза тIом. Вай халкъана, Даьхенна, дерригача дунен аламлсина цо яь човнаш массаза а дег чу лелаш латт. Юха а юха а вайна дагаух таханара вай вахар бахьан фашизмана духьаллатташ байнараш, чIоагIа сий ду вай тахан вайна юкъе бахача тIема ветеранийн. Царех ва тIема а къахьегама а ветеран Дидигов Берснакъний Макшарип а.

Б. ВАГАПОВ.

СУРТА ТIА: М. Дидигов.

СИЙДОЛА ЭНЕРГЕТИК

Тхоай профессиональни цIей — энергетика Ди гарга ме гIорт кастагIа дагабох предприяте дуккха шераш хьалха шоай къахьегама никъ дIаболабаь ветеранаш, хьехамчаш.

Иштачарех цаI ва Шестериков Петр Михайлович. 55 шу дIаденнад цу сий долча къахьегамхочо Нохч-ГIалгIайчен энергосистеме болх беш.

Сона хьалхашка вагIа хано корта кIайбаь, дукха дайна, дукха лайна саг. Шийх лаьца дувцара дукха тIера вац Петр Михайлович. Бакъда дувца дукха-м да цун...

Грозне бахаш бар Шестерикова дезал. Да «Красная Турбина» яхача электростанце кочегаралла болх беш вар. 1919 шера из кхелхар. Цхьайтта шу даьнна Петяи цун ши йишеи наьна йоакхонах тийша бисар. Хала шераш дар уж. Мехка латташ бар граждански тIом.

Цхьан дийнахьа дас болх баьча предприяте балха отта дагахьа вахар Петя. Даь новкъосташа токара ученикалла хьожавир из. Иштта 1919 шера дIаболабелар цун къахьегама никъ.

ДIаухар шераш. Ха дIа ме йода дегIавоагIар зIамсаг, лакхлора балха опыт. 1924 шера электростанце болх бешше а Шестерикова йистеьккхар ФЗО.

ТкъоалагIа шераш йистедоалача хана ГОЭЛРО планагIа Грозне хьалъе йолайир Коминтерна цIерагIара теплоэлектроцентраль. ХIанз из номер цаI йола электростанци я. Петр Михайловича хьинаре дакъа лоац цунна монтаж еча.

Цун вахаре белгала хилар 1932 шу. Цу шера дIайийцар КПСС членалла. Кхы цхьаькха хIаманца белгала даьлар из шу Шестериковеи цун новкъоста Ишековеи вахаре. Энергетикашта юкъе стахановски болама хьалхара инициатораш хилар царех. Шоай пятилетка 2,5 шера кхоачашйир цар. Из толам белгалбоаккхаш царна елар комсомола Ростовски крайкома Сийлен грамота. Из хIана Грознерча краеведчески музее уллаш я.

— Тха предприяте хьалхле лелаеш хиннача наха касткаста совгIаташ телар, — яхаш дагалувц ветерана. — Царех яр костюмашта отрезаш, кога гIирс. 1935 шера Грознерча энергетикашта юкъе хьалхара велосипед елар сона, хIаьта са новкъоста Ишековна — патефон.

КIезига ха яьлча опыт йола специалист, дика хьехамча хиларах тарра Шестериков мастералла хьожаву.

...Сийлахь-боккха Даймехка тIом болабеннача хьалхарча дийнахье а фронте вода Петр Михайлович. Эггара хьалха тIем тIа дакъа лоац цо г. Моздока юххе взвода командир а волаш. Цига денали къонахчали гойтарах цунна лу ЦIеча Седкъа орден.

Крымская яхача станицана юххе баьча тIемах Петр Михайловича «За отвагу» яха медаль елар. Из дакъалоацаш хиннав Севастополь мукъайоаккхаш. Ленинградски блокада йохаеча.

ДIадахар тIема шераш. Селханара салтий машара фронте къахьега болабелар. Ше хьалха болх баьча электростанце юхавера Петр Михайлович. 1955 шера деиз ремонтно-котельни цеха мастер волаш къахьийгад цо. Пенсе ваха ха йоллаше а итт шерал совгIа къахьийгар цо кагирхошта ший йIаьхий опыт дIалуш.

Дуккхача шерашка Шестерикова хьийга къа мах ца беш дитадац. Цунна тийнай дуккха сийлен грамоташ, Къахьегама ЦIеча Байракха орден, Ленински юбилейни медаль, маьхера совгIаташ.

Ше болх баьча предприяте коллективацара бувзам хоадабац Петр Михайловича. Из волча каст-каста хьоашалгIа бахе хул цун хинна учеников.

Х. СУРУДЖАНЦ.

Доазол дехьара

ДЕЛИ. Наьха теркам чIоагIгIа тIабодаш я индийски столицера традиционни Дунен халкъашта юкъера торгови ярмарка. ЦIейна кийчйича санна хозъяьча «Прагати Майдан» яхача выставочни комплекса тIа теркаш ягIа 32 паччахьалкхен, цу даькъе СССР-а а кхыча социалистически мехкий а байракхаш.

Советски Союз — ярмарка доазол дехьарча доакъашхоех эггара йоккхагIъяр. СССР павильоне оттаяь 4 эзар совгIа экспонат я — йоккхийча производственни комплексий макеташкара яьнна халкъа эшача товарашка кхаччалца. Цар шаьра хьахьокх машиностроени, металлурги, электроника, авиастроени, мехкдаьтта доахен химически промышленность, энергетика санна йола отраслеш дегIакхувлача СССР-о доаха толамаш. Традицега хьежжа экспозице къаьстта раздел я советски республикех цхьаннена карагIдаьннараш хьачуухараштa довзийташ — хIанз из Грузински ССР я.

СУРТА ТIА: советски павильоне дIачуводдача метте.

С. КАРМАЛИТО. сурт.

(ТАСС).

СОВЕТСКИ КОММУНИСТИЙ ПРОГРАММЕИ АДАМЛЕН ХЬАШТАШИ

Советски коммунистий Программа кердача редакце чулоаца идеалаш цIена хилaро, лакхача морало, дерригача адамий этически маьхаленаша чIоагIгIа тIа ца оза йиш яц теркам. Из хIама хила дезаш да, хIана аьлча, уж нах ираз долаш бе гIерташ хилар да цар деггаш ураувттадар.

Октябрьски революци котъяьннача хана дена социалистически общество хьалъяра лоаттабеш бола Iалаьмате хала, легендарни къовсам ба Советски Союза дерригача историе чухь белгалдола хIама. КIоаргга сий а деш чIоагIгIа баркал а оалаш дагаух вайна къиза халонаш тIалаьттача хана советски наха лайна Iалаьмате доккхий хIамаш. Амма уж еррига халонаш гIалатташе. СССР-е нийсхон общество хьалъяра гIулакх цIаккха а сецадац. хIама хьадара Iалаьмате боккха болх баьб. ира къовсам лоаттабешше. Ший низ ца кхобеш халкъо хьийгача къиво тIехьабиса хиннача мехках дунен тIа хьалха латтача державех цаI яь ца Iеш. чIоагIгIа лакхбир халкъа материальни а культурни а боарам. Цу цхьан ханна историе гола тоха моттиг хилар цу толамех, наIалт хиннача фашизмана кIалхаръяьккхар адамле, хьалха колонеш хиннача мехкий халкъий деггаш паргIато яккхаран нийсхон социальни строй хьаяран лоаттабеча къовсама деггаш ураувттадеш бола низ хилар. Шеко яц, Программа кердача редакцега хьожаргйолча советски коммунистий 27-гIча съездо кхы а доккхагIча толамашка бода никъ белгалбергхилара.

Капитализма дунен тIа вайна гуш я, наха юкъерча гоамалах, нах хIалакбеча яхьах, сага вахар, моральни маьхаленаш, наьха таро гуччахьа ца лархIарах йиза йола геттара кхыча тайпара атмосфера. Малхбузен паччахьалкхенаша шоай политикаца совйоах дегIаухача мехкий экономически халонаш, цар даим кхохкаме лоаттаду дерригa дуне. Хьокхаме да цу даькъе тха мехка масал. Хала а кхераме а ха я хIанз Индена нийсъеннар. Тхона уллув, Пакистане, Диего-Гарси яхача гIайрен тIа, Персидски залива мехкашка хьаю унзарча герзаца Iалашъяь йола тIема базаш. Ядерни потенциал хьаяра ма могга новкъостал ду Пакистана. Кхыметтел США террористаш а кийчбеш духхьала гIо ду мехка цхьоагIо а из бIарчча хулга а дохале гIерташ болча мохк дегIаахара духьаларча моастагIаштеи из бекъа гIертараштеи.

Из-м дац дунен халкъашта юкъерча хьала тIалаттача Iаьржача морхий алхха цхьа дакъа мара. Дерригача адамашта бола кхерам ба космически аренна милитаризаци яра хьакъехьара американски планаш, гаьна ахара низ юкъера бола ракеташ Европе дIанийсъяр. Из кхерам совбоах Къулбехьен Африке еча бIарга ца яйнача тайпарча репрессеша, Тунисе палестинцаш бахача моттига израильтянаша эхь дайна бомбаш чуеттара цхьаннахьа ВIашагIкхийттача Штатий пурамагIа а вокхазахьа цар гIонца а дунен тIа хулаш йолча дуккхача кхыча событеша.

Цу тайпарча лоаттаме Советски Союза а кхыча социалистически мехкий а леррагIча машара политика тIа ца оза йиш яц берригача машара тIехьарча наьха теркам. ХьаькъалагIча, балансированни а реалистически а йолча советски предложенеша берригаш а тешабу, хIаьта хIанз, сийлахь-боккхача шин мехка кулгалхой вIашагIккхийттачул тIехьагIа къаьстта, уж бокъонца адамле термоядерни катастрофана кIалхаръяккха гIерташи социалистически капиталистически системаш машаре цхьана яхилга Iалашдара тIаерзаяьи хиларах.

Советски коммунистий манифесто цIаьхха а къаьгга белгалдаьд из хIама дара эггара хьалха де дезараш: космоса милитаризаци ца яйтар, ядерни герз доаца зонаш хьаяр, ядерни державаша шоаш из хьалхагIа дIатохарг цахиларах дош далар, еррига ядерни арсеналаш гIорайййтар, кIезигьяр, геттара дIаяхар, и. кх. дI.

ТIа-тIа дукхагIа хулаш боагIа, нагахьа санна дунен шоллагIа тIом сецачул тIехьагIарча 40 шера чухь империализм юхаетташ йола хьаькъалера машара политика Советски Союза ца лелайоре, вай планета тIа хIанз машар хург цахиларах тешаш бола нах. Цудухьа царна лов советски коммунисташа шоай планаш толаме кхоачашъяр.

Бхишам САХНИ,
индийски писатель.
(АПН).

МАССАЗАРЪЯР САННА ЙОАЦА МЕНЮ

ТIоаца кийчдаь зунгатий, баскилгий рагу, горийдоадергаш чуехка пирогаш — хила йиш йоацаш хIама дац, гаргтарча хана уж дараш дунен тIарча дуxь-дуxьача мехкий ресторанний менюш тIа даьлар. Iилманхоша даьча тохкамаша хьахьокхача тайпара, дукха дегIа пайдана йола хIамаш йоахк нагийча садоаллача хIимаех, цудухьа уж юкъеяхийта мегаргья сага буача кхачанна.

Мексикански специалисташа, масала, соцадаьд. шоай мехка территоре тIа 110 тайпара йола «яа мегаргйола» кагий садоалла хIамаш хилар. Iилманхоша оттаяьй, къоастадаь аьлча, зунгатийи чоапилгийи ший тайпарча даара рецепт. Белокаш яхкарга диллача эсалагIа дац из дулхах, шурех, фуэх дилла кийчдеча даарел.

ЛаьрхIа да бежан дулха 100 граммах 21,5 грамм протеинаш яхкар, 100 грамм хьакхий дулхах — 18.5, 100 грамм чкъаьрах — 18,9, 100 грамм котама дулхах — 10,2. ХIаьта 100 грамм долча «зунгатий дулхах» йоахк 20,4 грамм протеинаш. (АПН).

Сага бокъонех дола бакъдар

●

Лоацца дувцараш

Буржуазни демократе апологеташа эггара чIоагIагIа кхайкадеш дола хIама да, хIанзарча ханара капитализм вахара толам баккхара массанена а «цхьатарра таронаш» луш я аьнна йола тезис.

Цу тайпара дола къамаьлаш цхьанна хIамана лоархIаме а цахилар хьагойт, кхы деце а буржуазни общества сага кхел из панас Iо а вале къоастаеш хиларо: нагахьа санна цун цIона «кIай ца хуле», из автоматически юкъе вода «шоллагIча сортах» болча граждаиий разряда, ше дийна мел ва царна юкъера хьа а варгвоацаш.

Закона хьалхашка берригача наьха бокъонаш цхьатарра хилар царех дукхагIа дарий конституцеш тIа дIакхайкадаь дале а, цхьаккха а юкъера ца боалаш дерригача капиталистически мехкашка долаш да тахан граждаиий бокъонаш цхьатарра йоацаш, расага, къамах хиларга, «цIена бесага», лебеча меттага, лелабеча динага хьежжа хилар.

* * *

США набахта чукхувс граждански бокъонаш бахьан къовсам лоаттабераш, хIаьта 1885 шера къулбехьарча штаташкарча хьалха эпсараш хиннараша хьаьь ку-клукс-клан ехарах дола дош кхыметтел оттаде гIорташ а яц е правительство а е массовни информаце средстваш а. монополистически буржуазе аьннар отташ долча гIоалараша гуччахьа е гIор а ца доаккхаш хьаллувцаш хиларагIа дунен шоллагIа тIом сецачул тIехьагIа США хьахиннай «кIайча граждаиий советаш», «американски паргIатонаш лорераш» яхараш а кхыяраш а санна йола организацеш. Мехка болх беш я 1000 совгIа антинегритянски, антисемитски, антикоммунистически, антисоциалистически организацеш.

* * *

Квартирах боагIа мах дIабала тIехьабовлларагIа, хIаьта иштта кхыча бахьанегIа, мах а телаш шоай цIеношка баха нах цхьаккха а чоалхане юридически процедура а йоацаш цIагIара арахувса йиш я цIеной дай. «Котидьен де Пари» яхача парижски газето даьча лоархIамех духхьала Париже цхьан шера арабеьхаб цу тайпара 5000 гаргга дезал.

* * *

Капиталистически мехкашка гражданашта ду медицински гIулакхаш цхьанна тайпара а нийсле йиш йолаш дац социалистически мехкашкарча цу даькъерча хьалашца. Масала, Канада санна болча, промышленно дегIабенача мехка медицински гIулакх, санаторе салаIар, диетически кхача геттара кIезигача наха мара доацаш хIама да. СоциальницIалашон Къаман совета дацйеша тешал ду, саг къегIа ме хул цун ший унахцIено лорара йола шансаш кIезигагIа хилара. Цунах дувц, Монреале деша дагIача доходаш лоха йолча дезалий бераштa юкъе даьча тохкамех хьахинараша. 21 процент да цу бераштa юкъе дицзалца даа хIама доацаш, 22 процент совгIа лоац дегIа лакхал а дозал а нормага хьежжа доацараша, 27 процент да психически хьаькъала даькъе дегIаахара тIехьадусаш. Дерригаш лаьрхIача 2 миллион совгIа бер да мехка воча хьала тIа.

* * *

Англеи ФРГ-еи духхьала юххьанцарча е йизза юкъера йоацача школашка мара дешац 70—75 процент долча бераша.

Образоване системана Iаткъ капиталистически экономика кризиси гIулакхаш. Духхьала кхаь шера дIакъайлай США 80 гаргга лакхера дешара заведени. Финансови даькъе хIалак ца хила гIерташ дуккха вузаш кхыча лакхерча дешара заведенеех дIаеттаяла езаш хилар.

(АПН).

Малгобекски районера хоамаш

●

КЪОНА РАЦИОНАЛИЗАТОРАШ

«Малгобекнефть» мехкдаьттеи гази доаккхача управлене ВЛКСМ комитета боккха теркам тIабохийт къона болхлойи специалисташи Iилма-технически кхоллама юкъеовара.

Укхаза вIашагIъеллай ткъо совгIа къона рационализатор чувоагIаш йола совет. Цо еннача цхьан предложене планал совгIа 2611 тонни мехкдаьтта даккха таро елар. ДикагIбола рационализатораш ба Тебоев Руслан, Чапанов Рашид, Горлов Сергей, Шаталов Дмитрий, Червавев Джабраил. Къоначар кхолламо 5000 сома пайда баьб предприятена.

ДИКА БРИГАДА

Гандалоев Шарпудина Мухьмад дика вовз Малгобекерча бурув тохара управлене. Цо кулгалдеш йола № 949 йола бригада социалистически яхье хьалхалаттарех я.

— Мухьмад тха дикагIболча къонача специалистех цаI ва, — аьлар УБР технологически отдела начальника Картоев Iийсас. — Цо кулгалдеча интернациональни коллективо цахаддаш ший профессиональни говзал лакхйоаккх, кердадар лох, Iилма-технически прогрессо дIадеххача тайпара болх тоабу. Цудухьа план а социалистически декхараш а дизза кхоачашду цо.

Бригаде хьалкхийнаб дика специалисташ. Царех ба А. Эрсиноев, Г. Цечоев, Л. Василенко, А. Камчатников, кхыбараш.

ХАНАЛ ХЬАЛХА

Хадзиев Михаила кулгалдеш йолча № 948 йолча бурув тохара бригада ханал хьалха кхоачашйир дIабахача бетта план. Ткъаь бархIлагIча ноябре 117 метр кIоарга бурув техар цо.

Дикка тоъенна бригадера производственни а къахьегама а дисциплина. ХIара смена хьалхашка хьалда декхараш оттадаьд кулгалхочо.

— Ерригача коллектива гIулакх хIаране дечох тийша да, — йоах Хадзиева. — Ховш ма дий, Iан замалахьа мехкдаьттахой болх дуккха халагIа болга. Цудухьа хьинар кхо ца деш къахьега деза хIара болхлочо.

М. МАЖИТОВ.

Мишта кхоачашду декхараш?

ТIЕХЬАЮСАЧАРА — ХЬАЛХАЛАТТАРАЩЦА

«Пионер» яха совхоз дукха ха хьалхагIа денз тIехьаюсаш хьайоагIилга ховш дар Шелковской районе меттел, цун доазонел арахьа а. Ховш дар из сел боккха боаца специализированни боахам чубоагIача «Виноград» яхача агропромышленни объединене а. Доккхий зенаш дора цун дерригача доакъоша хадданза. Масала, соахка дир цар 375 эзар сома зе. Шийна тIера декхар дIатекха низ боаца боахам кредитовани ца ёш битаб.

ЦIаккха а план кхоачаш ца ярах алапеш лоха дар болхлой. Е материально а, е морально а болхлойи специалистийи безам тIабахийтадар кулгалхоша. Шоай юрт а юташ экономически низ болаш долча кхыча боахамашка дIаухар дуккха механизатораш.

Геттара лоха яр къахьегамеи исполнительски дисциплина. Тесса йитаяр комсий бешамаш. Кхы динагIча хьал тIа дацар люцерна фу кхеделга а, — шоллагIа доккхагIдола боахама дакъа. ЛоархIаш йолча 460 гектарах фу чуаца йиш йолаш 72 мара яцар. Вож гектараш павелика, гумай яха йоархIаш тIа а яьнна латтар. Кхы а вогIа фу дар аьлча — 150 гектара тIара хьекха люцерна вIалла чу а ца эцаш йитаяр. ПланагIа паччахьалкхенна 250 центнер люцерна фу дIадала дезаш яр совхоз. хIаьта дIаденнар 40 центнер мара дац.

40 гектара тIа бар хохаш, цхьабакъда, чуийцачул тIехьагIа лаьрхIача хиннараш 180 центнер мара бацар. вешта аьлча, хIара гектара тIара 4,5 центнер. ПланагIа хий дехкача лаьттай 130 гектарах хIаране тIара 28 центнер яккха лаьрхIадар гурахьа дувча кIин, хIаьта яьккхар 4 центнер эшаш я.

Материальни гIирсаш шоай метта хилийтарга вIалла дIахьожаш а хиннабац.

Из дерригa а дIадаьлча цхьаькха а да — совхозе яцар цхьаь-цаI склад, кхоалле, кхыметтел цхьа бахьан а техникана ремонт е мегаргйола помещени, столови, салоIа цIа. Тоалхза яр, чIегаш а доахкаш латтар юртара клубни детсади.

Же шн Iул дар совхозе лоархIаш. Цхьабакъда, кошараш йоацаш, тоъал доакъар доацаш дахар уж Iан кIал. Цу тIа а, 94 устагIа тоъаш бацар.

Сенна дувцаргда из — безаме доацача, цу тайпарча хьалашка эттача сурто дог эккхийтадар зIаммига мара йоацача партийнни профсоюзнии организацей, совхозе бисача специалистий. Доал ца хилара духьала бовла, хьалхашка латта декхараш кхоачашдара, рузкъах кесттарашца къовсам лоаттабара коллектив оарцагIъяккха езаш хинна цхьаццабола коммунисташ кулгаш Iодаххача бисабар, боахам хIалакьхилара а бала боацаш бар. хьаьнала, тешаме къахьегарца, сакхетаме дисциплина хиларца шоашкара масал гойташ бацар.

Соахка ноябра бетта тIехьарча деношка объединене хьинар дола саг, опытни кулгалхо, коммунист Эми Гапурович Идрисов хьожавир совхозе директоралла.

— Юххье денз дIаволавала вийзар, — йоах Э. Идрисова. ТIаккха цу сахьате юхаваьлар из ший деша: — Ай мичара, юххьанца денз волалуш-м аттагIа дар. Укхаза эггара хьалха шоай низах бола тешам байна нах оарцагIбаха, цхьа бахьан мукъагIа рузкъан учет вIаштIехьъяккха, люцерна ча хьагулле, бIарг локхаш саг воацаш лела доахан чу ца дувлийта гонахьа карт е езар комсий бешамашта, хIанзле а шелал кхийтта комсаш лаьттах Iочуйохка. 54 гектара тIа вIалла йоацаш хинна шпалер оттае езар. Полаш йолча техникана ремонт елга вIаштIехьдакхка дезар.

Шоай оагIув хьаллоацаргболга а хайна, кердача кулгалхочоа гоннахьа вIашагIбеттабала баьлар цIена дог-уйла долаш бола нах. Iурре денз сарралца арахьюкъе техника тоаеш бар механизатораш Баймурадов Руслан, Гатиев Вахарби, Салтыханов Майрсолта, Харин Владимир. Юкъ-юкъе царна новкъостал дора шоай боахаме юха чуухараша.

ЧIоагIа хьинар айденна къахьега баьлар ремонтникаш Матаев Мовлад, Эсерханов Жунид. Хантемиров Нажмудин, пенсионер — аьшкпхьар Усманов Зейбит, кхыбараш. Шоай низаца цхьа бахьан вIаштIехьъяьккхар цар техника тоаю моттиг, теплотрасса тIайоалайир, столовена цIа вIаштIехьдаьккхар.

Кхашка а комсий бешамашка а балхаш де тIехь-тIехьа дукхагIа аха баьлар болхлой. Ди тIехь чIоагIагIа айлора балха хьинар, бакъдар аьлча, боарам боацаш халача хьалашка. Кхыметтел фентилг эца а ахчах хIама дацар совхоза доалахьа. Цу ханна оарцагIбоагIар объединене специалисташи кулгалхойи.

— Керттердар — дика лард еллай оаха 12-ча пятилетка хьалхарча шера кхыча боахамашта нийсса Керттерча лостамаша юрта боахама къахьегамхошта хьалхашка дахка доккхий мулаш дахара, — йоах совхова директора. — Де дезараш даьрел дукхагIа дале а.

ТIаккха цу цхьан шера «Пионер» яхача совхоза коллективо даьр фуд?

Тоъал дика юхаметтаоттаяьй комсий бешамаш. Массе метте шпалер IоегIай. 2 эзар центнер комсаш хьагулъен паччахьалкхенна дIаялеи вIаштIехьдаьннад. Массанена а хьокхам луш яр комсаш лелаю Просковья Шовкуни Татьяна Ролдухини. Цу шин йоккхача саго вIашагIа а кхийтта Iунал даьд 5 гектара тIарча комсашта. Хьинареи балхах дика кхеташеи къахьегарах цар вIаштIехьдаьннад юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 44 центнер комсаш а гулъяь план тIехкхоачашъе. Цо деташ ураоттадир цар новкъостий.

Совхоза комсаш лелаераша Шелковской районе эггара хьалхарчарца чакхъьхар комсаш Iанна лаьттах йохкара тIаерзаяь еррига агротехнически мероприятеш. Тешаме кхоачашбир из болх 172 гектара тIа. Хьаьта 60 гектара тIара комсаш яIа а кхийра. ХIанз лаьттах йохкаш йоаца, «изобелла» яхача сортах йола 32 гектара тIара комсаш йоIаш ба комсаш лелаераш.

Кхаш леладераша шозза дукхагIа дIадийнад гурахьа дув ялаташ. ДикагIйолча агротехнически ханашка дIабийнаб 60 гектара тIа мукхи 184 гектара тIа кIан, хIаьта иштта хьайбашта моцача доакъарийна лаьрхIа 30 гектара тIа кени. Гурахьа дийнача дерригача ялаташта минеральни удобренешца подкормка яьй, дикача хьал тIа а долаш Iан кIал дахад уж.

Совхозе вIашагIъеллай 12,5 гектара тIа баьцадаараш кхедеш йола звено, иштта цо тоаяьй тесса йита хинна 12 гектар беш. Боахама, детсада общественни кхачанна лаьрхIа цо лоаттаяьй царна нарсаш, кабуц, столови свеклаш, хоха буц, кхыдола баьцадаараш.

Дика тоадаьд люцерна кха а. Цудухьа хIанз дикача хьал тIа я 72 гектара тIара люцерна. Цу тIа а 20 гектара тIа широкоразрядни спообагIа юха дIайийнай люцерна.

Укх шера а хиннаб лаьтта леладераш люцерна фу а доакъар а кийчдеш. Цар хIанзле дехкад паччахьалкхенга 110 центнер фу, хIаьта цунах шортта ахча а хиннад, иттазза дукхагIа комбикормаш а хиннай. Цунца цхьана сенникашка я 4 эзар центнер йол, 2800 центнер силос, 800 центнер сенаж, ши эзар центнер ча. Диза долаш Iангара довла йиш йолаш да доахан. Дукха доакъар хьожадаьд совхоза болхлой доалахьарча доаханна лаьрхIа. Дукха дохк доакъар лоаллахарча боахамашка.

Боахама жена укх шера Iалашдаьд дизаи дIайхен долаш Iангара довргдола хьалаш. Жа леладераша дош деннад хьатIадоагIача шера юкъера лаьрхIача хIара 100 жийна тIехьа 120 Iаьхар хьалкхебе. Иштта да жаIуй Джамалдинов Зайдени Ибалаев Мохьмадеи тIанийца декхараш. Укх шера паччахьалкхенга дулхи тхаи дохкара план тIехкхоачашъяьй боахамо. ХIаьта общественни кхачаннеи дукха ха йоацаш керда хьайийллача детсадан лаьрхIа йоккха йоацаш птицеферма йиллай 2,5 эзар котам лелаергйолаш.

Балхаш во дац совхоза гIишлонхоша а. Цар ремонт яьй юртарча клубеи детсадеи здангешта, новкъостал даьд шоаш шефство лелаеча школана а. ХIаьта хIанз эггара хьалхара кхоалле хьалъяь бовлаш латт уж.

ЧIоагIа хьинар айденна балхаш ду укх шера «Пионер» яхача совхоза лаьтта леладерашеи хьайбаш леладерашеи. Цар вIаштIехьдаьннад тIехьабиса боахам хьалбаккха. ХIанз совхоза юха а лерттIа кредитовани е йолаяьй. Геттара кIезигдаьд зенаш.

Хийцца дIадоладеннад юртбоахама техникана ремонт яра балхаш. Тракторашта ремонт яра йиълагIча квартала план хIанзле а тIехкхоачашъяьй.

— Лоацца аьлча, оаха долла хIама ду КПСС 27-ча съезда даха ма доаггIара накъадахар духьа, — доккхал деш йоах Э. Идрисова. — Тхо дог тийша да, 12-ча пятилетка хьалхарча шера тхоай коллективо шийна хьалхашка оттадаь дерригa декхараш толаме чакхдоахаргдолгах, мехка Кхачан программа кхоачашъеча юкъе ше лоаца дакъа оидадоаккхаргдолгах.

П. МАГОМАДОВ.

БЕРИЙ БЕШАРА ТЕПЛИЦА

Байкало-Амурски магистрала гонахьарча территоре тІарча городашкеи поселкашкеи, даим гІор йоаллачеи шера температураш отрицательни йолчеи зоне, го йиш я предприятей доалахьара стационарни теплицаш а, бешамаш - огородаш лелаеча кооперативий полиэтиленови парникаш а, коашкарча участкашкара йоккхий йоаца теплицаш а. Теплицашта йола материалаш, удобренеш, дІадув ги чІоагІа хоатташ дола товараш а хинна дІаэттад укхаза, хІаьта сел дукха нах бешамаш лелае баларах сюрприз хиннай социологашта а «сийна» продукци цига лоаттавраьшта а.

Тикашка из хиларах латтац гІулакх. Керда баьцадаараш укхаза хьатІакхахьа хало дале а, моттиг гаьна хиларагІа дарегІа деце а, БАМ-е хан-ханпахьа хьатІаккхухь уж мехка кьулбехьарча районашкара. Социологашта хетачох, нах шоай бешамаш лелае балар бамовцаш цу моттиге дІачІоагІ а бенна баха Іоховша, овлаш лаьттах чудахийта дага болаш хилар да.

Деьшца-ноанощца бешамашка болх беш хул бераш. Цо дагадохийтар Тамара Петелинайна Тынде, ше заведующи йолча берий беша теплица хьае. Ше ишта решени яра бахьан моттиге баха дукхагІа бола нах бешамаш лелае балер лерхІац цо — из цун педагогически лехамех хьекиннар.

БАМе Іодаь дола бераш, — дувц Т. Петелинас, — шоай шерашка хьежжа доацаш дика кхеташ да техниках, цар къамаьлаш хул американски советски бульдозерех дикагІа малагІа я яхача деша хьакъехьа, цхьабакъда царех дуккханешта хьц, масала, клубника, помидораш мишта хьахул. ХІаьта Іаламца гІулакх цахилар, из цадовзар дика хургдац церна тІехьагІа, эстетически нравственни кхетам бела хала хургда.

Тахан «Медвежонке» — ишта я берий беша цІи — кхеду 15 тайпара баьцадаараш — укропагара мерзача сибазага кхоачаш. Кхетадеш да, болх вІаштІехьбоакх укхаза кхетамчаша, гІо ду берий беш йолча предприятерча агронома. Амма гІулакха ерригa практически оагІув — хІамаш дІабергара хьувкъам чуэцарга кхоачеш — бераша йоакхо еш хІама да. Берий яьннача ханешка хьежжа йолча хІара группана лу теплица йоккха йоаца участок. Бераша раьза а долаш бу болх, «Боккха сакъердам ба зІамигача гин буртигах помидор е нарс хьа мишта хул зер», — йоах Коля Думачева. ТІаккха тІатох. «Тха баьцадвараш дуккха чамегІа да тика тІа ийдерел». «Медвежонке» лаьрхІад шоай клубника кхее, кхыметтел духхьала лаьтта дІа а ювш.

«Медвежонка» масалагІа теплицаш хьаю БАМ кхыча берий бешамашка а.

Лариса ЛАДОХИНА. (АПН).

РЕЦЕНЗИ

КЪАХЬЕГАМЕИ ТУРПАЛЕИ ТЕМА

«Хьал а гІетте, волле» яхача пьесах - хрониках, пьесах - композицех гІалгІай труппо оттаьча премьерaца Нурадилов Ханпаший цІерагІча Нохч - ГІалгІай паччахьалкхен театро хьайийллар ший аргІанара — 55-гІа театральни сезон. Цун автораш ба московски драматург Герчиков Леониди цун труппа керттера режиссер, Нохч - ГІалгІай АССР искусствай заслуженни деятель Хакишев Руслани. Театро из хетаяьй кастта хургйолча Советски Союза Коммунистически парте XXVII съезда.

Сенах лаьца я спектакль? Цо дувц Советски Союза Турпала Аушев Руслана дезалах, хьаьнала къахьегаш даха безам болаш хьаденача гІалгІай къамах, революце а граждански тІем тІа а цо лаьцача денаеча даьхъах, коллективизаце деноех, Сийлахь-боккхача Даймехка тІема бирсача шерех, целинах, вай замах, таханарча Афганистана сий долча революционни наькъах.

Спектакла керттера тема, цун чулоацам — ноахалий преемственность, къахьегамеи турпалеи гІулакхашка гІолла тІехье кхеяр.

Из публицистически хроника кхаь аспектах латт. Царех цаІ эпически я. Цо ший ларде лоац халкъа фольклор. Масала, спектакль дІайолалу «Мишта хьалйир гІала» яхача гІалгІай къаьнача иллеца. ГІала — дезала, халкъа, ерригача Советски Даьхен символически сурт-сибат. Эзараш шерашка кортамукъа вахар хуладалар аьнна адамаша тийса са да из.

ШоллагІйола аспект — документальни хроника. Укхьаза автораша юкъедоаладаьд революцех, граждански тІемах, коллективизацех, Сийлахь-боккхача Даймехка тІемах дувцаш дола архивни документаш. КхоалагІа этап — драматургически материал.

Художественни кІоарг а деш, тоа а еш укхаза автораша дика доашх тІем тІа, целине, Афганистане шоай интернациональни декхар кхоачашдеш болча вежарех: Русланах, Адамах, Бахьаудинах, ерригача цар дезалах дола дувцараш.

Спектакле дакъа лоацаш я ерригa гІалгІай труппа. Керттера ролаш ловзаю РСФСР заслуженни артиста, Нохч-ГІалгІай АССР Ленински комсомола республикански преме лауреата Цицкиев Мухьмада. Къулбасеца - ХІирий АССР халкъа артиста, РСФСР Паччахьалкхен преме лауреата Хадзиев Махьмадгире, Нохч - ГІалгІай, Къулбаседа ХІирий, Абхазски АССР-ий заслуженни артистка Яндиева Тамарас, Нохч - ГІалгІай АССР Ленински комсомола республикански преме лауреаташа — Беков ИбраьхІама, Наурбиев Руслана, Тхостов Мурада, артисташа Булгучев Хьажбикара, Гайсанов Султана, Гулиев Іийсас, Даскиев Батыра, Наурбиев Васанбека, Кодзоева Дугурхана, Евлоева Мадинас, Тумгоев Тухана, кхычар.

Оттальй Хакишев Руслана. Фуд режиссера керттера дагалаттар, сенна тІахьех цо нагирхой? Дай дика традицеш хьаллоацаш, патриотически уйла йолаш къона тІехье хьалкхеяра. Руслача спектаклаш массаза а коллективни говзал гучайоаккхаш хул, хІаране талант дІагойтара де могар деш. Масала, Цицкиев Мухьмада цу спектакле ловзаю массехк роль. Из ва дерригнена комментари еш вар, цо Іоеш гІала еш вола Янд вувцаш йола эпос, ловзаю воккхача сага а Советски Союза Турпала даь Султана а болаш. Уж ерригаш, хІаранена ши-ший оамал, сибат корадоагІаш, хІаравар вайна везалургволаш ловзаю артиста, хІаьта цун къахьегам зехьа а бовц. Цун хІара турпал ший оамал, уйла, дегабезам болаш саг ва, дунен тІа дукха ха яьккха, вахара къайленаш а хало а яйза, кІоарга хьаькъал долаш, шийна ховр, къоначарна дІаІомадеш. Мухьмад масштабни актер ва, цун дика вІаштІехьдоал цу сценаре тоъал дола кхоачамбоацараш къайладахьа, идея а тема а шаьррагІа яшха.

Къаьстта безаме саг ва цун Султан. Актера вайга гойт из визза да, гражданин, кагирхошта дика хьехамча волга. ТІехьарчун оамалаш актера йизза гучайоах целинера дІаваха кийчвеннача зІамсагаца Карповца (Б. Дзауров) ший турпала хиннача къамаьле. Эшаш доаца даьсса хабараш а ца дувцаш, хьаькъалцеи сабарцеи соцаву цо, ведда цІаваха араваьнна Карпов. Боккъалдар аьлча, из къамаьл бахьан цІа ца водаш юхевисача Карповна денале гІулакх карагІдоал цІи яьнна ялат кІалхардоаккхаш валар хул цун. Диканца ший цІи йоаккхийташ хила веза саг, аьнна Султана даь хьехар дег чу дижа хиннадар зІамсага...

Спектакле дикагІчарех я 16 шу даьнна Хьажбикар арме ваха гІерта сцена. Из роль ловзаеш волча Тхостов Мурада хьовза ца еш киловзал йитац. Цун оагІув хьаллоацаш ба боккхий нах а.

Берий оамалаш цІенъенна дІаяланза вале а, дагалаьцар кхоачашданза Іергвоаца саг ва Мурада Хьажбикар. Цу сценага хьожаш хеталу: ший турпалал воккхагІа вац-кх артист, аьнна. Из сцена актера дика ловзаеш хилар да из. Бакъда, боккхийча наьха дизза сурт - сибаташ дац Булгучев Хьажбикарен Гайсанов Султанен кхоллараш. Цхьайолча хана нийса цар оамалаш хьахьокха опыт а говзал а тоъац царна. Цул совгІа, юмористически чулоацам болаш яле а, уж спектакле йоагІаш а е товш а яц котамца ювзаенна эпизод. Наха белам баккхара автораша из юкъейоалаяьлга гуш да. ХІаьта цо, хетачох, спектакла идеяна зе мара дац. Из сцена язъеш а оттаеш а, автораша лаьцар эггара аттагІа бола никъ ба. Боккъалдар аьлча, Хьажбикара даь-даь роль а воккхагІа волча актерага, масала, Хадзиев Махьмадгирега елча нийсагІа а дикагІа а хургдар аьнна хет, хІана аьлча, цунгара дІадолалуш да цу дезала дикадар, эздий дар, ерригача Даьхенцара безам, лоацагІа аьлча, ерригa дика традицеш. Цудухьа дика хургдар из образ идейно тоаеш, цун чулоацам айбеш йола массехк керда эпизод автораша юкъейоалайоре, йолашъяраш тоайоре. Из де низ дІакхоачаргба аьнна хет сона режиссера.

Безаме я Хьажбикаря Махьмади (артист М. Хадзиев) тІем тІа вІашагІкхеташ йола сцена. Цунга хьожаш вайна дагадох «Салтечун да» яхача фильме хиннар. Дика да уж тайпа цхьана товш а йоагІаш а йола уйлаш искусство дег чу йоссаеш а кхоллаш а хилар. Дага а доацаш вешийца вІашагІкхетарах цецваьнна кІаьда а безаме а ду Махьмада Хьажбикарца деш дола къамаьл. Сов гІадваха ше ала воаллар цкъаза дицлу цунна, тІаккха чІагарг мо мара соца ца луш дагалувц цо цІа, ше зІамига волаш хинна хІамаш, зІамига йиша.

Хьалхарча сцене вайна вайза кхелета зІамсаг вац Тхостов Мурада хІанзара Хьажбикар. ХІанз из визза къонах ва: къамаьл а оамал а кхы тайпа я цун. ЦІаваха бокъо елча а, цІаводац из ерригa ший декхар кхоачаш ца дича. Дизза из кхоачашде аьнна, тІем тІа а венав, кхоачаш ца деш, кхычунна из дІатІадилла цІаверза дага а вац. Вай эскар дехьалалийта аьнна минаш дІаяха отт ши воша. ТІема цхьа эпизод мара яц из, бакъда, цо а дика гучабоакх тІема кхерам, цун къизал, цига вай салташа гойта денал а майрал а.

Шиь тайпара безаме наьна сурт да Яндиева Тамарас кхоллаш дар, цу гІулакха эша драматургически материал кхоачам боллаш еце а. ХІаьта а цунна корайоагІа, хьожараьшта из образ езалургйола цхьаццайола оамалаш: сабар, хьаькъал, денал, эхь-эздел... Бакъда, из цун турпал кхы чІоагІагІа езалургьяр зритералашта артисткас гІалгІай мотт цІена бувцаре, хІаьта уж тайпа кхоачамбоацараш гІалгІай труппа дукхача артистех доахкаш а да.

КІоарга символически маІан долаш да спектакль чакхйоалаш сцена тІа ялатах дизза дахьаш дола оаркхув, хих йиза кІудал. Лаьттан тІара вахар хада йиш яц, тІом ца хилийтара хІаравар оарцагІвала веза яхилга да из.

Кхоачамбоацараш кІезига дац укх спектакле. Сценаре тІа, спектакла тІа къахьега деза драматургически тоадеш а идейни чулоацам кІоаргбеш а.

Къамаьл чакхдоэлаш музыках массехк дош ца аьлча даргдац. Наьха дегашка эмоциональни уйлаш хьоаеш, идейни а тематически а чулоацам бизагІа хьахьокха гІо ду цо. Дика хІама да режиссера цу спектакле Евлоева Рая юкъейоалаяр а «дийнача» оркестро ерригa музыкальни номераш дІалокхаш хилар а. Музыка дикагІа екийта, цаьха безам чІоагІагІа тІаоза вІаштІехьдоал оркестра а Евлоевай Раяй а.

Б. АБАДИЕВ.

СУРТА ТІА: спектаклера сцена.

И. ПЛИЕВА сурт.

Театра кІира

Грознерча № 3 йолча библиотеке чакхдаьлар Театра кІира. Цига укх деношка библиотека коллективацеи № 11 йолча юкъерча профессионально - технически училища дешархошцеи вІашагІкхетар духьа баьхкабар Нурадилов Ханпаший цІерагІча Нохч-ГІалгІай Паччахьалкхен театра артисташ.

НГІАССР халкъа артиста Дудаев Мусас дийцар театра кхоллама планех, актера говзалах, дуккхача шерагІа сцена тІа болх баьча наьха вахарах.

— Къона тІехье Даьхе езаш хьалкхеяра дерригa шоай хьинар, дог-уйла дІаяла декхарийла ба бакъбола артисташ, — аьлар цо. Нохч-ГІалгІай театра репертуарага хьежача хала дац кхетаде, тха дукхагІйола постановкаш цу лоархІамеча гІулакха хетаяь йолга.

Цул тІехьагІа М. Дудаева ший стихаш йийшар. Артиста Вахидов Бай-Іаьлас «Портрет» яха сцена оттайир, «Маьрнана» яхача комедена юкъера фрагменташ гойтар артисташа Р. Исаевас, З. Радуевас, Х. Кутаева, С. Айдамировас.

Гулбеннараша баркал аьлар хьаьшашта.

ЯРМАРКА ДЕНОШ

Н. К. Крупске цІерагІча культура ЦІагІа дІадахача шеттдийнахьа хьайийллар мах тІерабаьккха дохкача товарий ярмарка.

Ийс сахьат даьнна ха я. Фойе а, зал а, коридор а дІалаьцай хьатІаьхкача тикаша. ХІара отдела йисте дукха нах ба. «Октябрьнефть» ОРСа болхлой ХасиловгІар Зинаи Катян согахьа хьахьажа ца кхоабеш, мах бувцаш ба. Дика дІаэц кога гІирс, кхалнаьха кочамаш, берий барзкъаш. ЙиІигий спортивни формага хьоежаш йоалл Солсанова Зайнап.

— Со бархІ бера нана я, — йоах цо. — Царех ялх школе деша дагІа. Укхаза йохкача хІамашта 40—50 процент мах тІерабаьккхаб. Сона а со санна болча ноаношта а чІоагІа аьттув болаш да укхазара барзкъа эцар.

— Товараш дика хилча, мах тІерабоаккхаргбацар аьнна хеташ хул цхьабола нах, — йоах «Грознефтеоргсинтез» орса болхлочо Л. Ужаховас. — Из нийса дац. Мах тІерабоаккх эшачул дукхагІа ассортимент йолча е уж хьадаьча материала мах лохбеннача товарашта. Хьажал укх джинсови кІадах хьаяьча йиІигий кочага. Шовзткъе итт процент лохбеннаб укхан мах. ХІана? Цкъа-дале, джинсови кІада хьадара технологи дикагІа а дарегІа а хиннай, шозлагІадале, хьалха кулгашца тега дезаш хинна барзкъаш хІанз машинаша тег. Іилма-технически прогресс сихха дегІаяра тешал да из.

Ярмарке баьхкача наха мерза кхача а тайп-тайпара сокаш а кийчъяьй № 7 йолча столове болхлоша. Зале истолаши гІандаши оттадаьд. Боккхий нах а, кагий нах а, бераш а хьатІаух укхаза. Цар хьашташ кхоачашдеш я столове болхло Алтаева Тома.

Беррига нах белаш а дог гІозбаьнна а ба. Гуш да ярмарка езаеннай царна.

ЛОРАЛЕ ЦІЕРАХ

ХьалхагІа а санна нах чубахача цІеношка цІераш ювлара керттера бахьанаш да цІерах лора ца валар, пийшкаш тоаянзеи харцахьа летаеши хилар, электрооборудовани вІаштІехьа ца хилар, электрически фатагенаца летаечеи приборех, телевизорех пайда эцара правилаш кхоачаш ца яр. Цхьаболча гражданаша пийшкаш лотае еза ха хьатІакхоачача хана шоай ханнахьа тоаяц уж, тунгилгашкара кІурз дІабаккхац. Дуккха моттигаш я тунгилгаш чакхйоалачара тховнаш дахчан хІамаштеи тунгилгаи юкъера юкъ 38 сантиметр хургйолаш цІи ялара духьалара разделкаш янза. Хьалъеттача пийшкеи тунгилгеи оагІош лийлха хилча, тунгилгашка дукха кІурз Іайча, тунгилгашта гонахьа яь разделка ца хилча цІи ялара кхерам чІоагІа ба.

Масала, 1985 шера ноябре Назрановски района Наьсар-Керте вахача И. Холухоева цІагІа цІи яьлар, доагадаь бераш да а довш. Холухоев Іийса ше а чІоагІа воага а ваь, халача хьал тІа ва. ЦІеро доагадаьд чуІа цІенош, чура мебель, ерригa хІамаш. ЦІи ялара бахьан хиннад пийшк вІаштІехьа ца хилар.

ЦІераш дукха ювл бераша цІерца ду ловзараш бахьан долаш. Укх шера ноябре, Урус-Мартановски районерча Грушовское яхача юрта Махаев ІабдурахьманагІа присадебни участке ловзаш даьхка бераш — Махаева Заремеи Бибердов Мухьмади — гонахьара хьатІаоттадаь гІадамаш а гатташ болча дай чу а даьнна цІилеторгаш сега доладеннад. Секундаш мара ха юкъе ца йолаш цІи яьннай дайх. Бераша дийттача махьарех оарцагІбаьннача даьштеи лоалахоштеи, шоай низ кхоачар цар дарах, мегадац бераш кІалхардаха.

Цу тайпара хатар хиннад Налтеречни района «Горагорский» совхозе а. Гражданина Исмаилова чабански цІалга чу телевизорах пайда эца ца харах цІи яьнна Зульфияи Зараи яха ши йиІиг яьга еннай.

ЦІерца ловзар де безам болаш хул кагий бераш меттел, ондадаьннараш а кхыметтел деша даха ха яраш а. Цхьаболча школьникаша даьх-наьнах лечкъа а еш гІаьленаш увз, цІераш йоагаю, шоаш хьаяь пугачаш кхувс, молха е цІилеторгий кортилгаш чу а дехкаш. Школьникаша цІерца деш дола ловзараш цаховш нийслуш дола хІамаш а доацаш, ховшше а легадеш дола гІулакхаш да. Цудухьа даьшаноаноша царца боагІача тайпара кхетама болх бе беза, цІераш ювларах мел доккхий зенаш хул дІа а хайташ.

ЧуІеча цІеношка ювлаш йола цІераш дукхагІча даьхкъе цІера доал де, цІилеторгех, кІерамех, керосинех пайда эца ца харах ювл. Бахьан из а долаш дукха цІераш ювл маларо корта бохабаьча наьха бехкагІа.

ЦІераш кІезига ювлац сердал тела электропроводка вІаштІехьа ца хиларах а. Дуккхача масалех цаІ дувцаргда вай. Урус-Мартанерча кафе-закусочне балха волаш, бийса яхача хана улица тІа дІааравальннача Барзукаев Хьасана бІаргаяйнай кафена гаьна доаццаш дагІача ший цІенах яьнна цІи. Дезал хьасома а баьха, пожарни командага хоам а баь, цІи йоае эттав из. Пожарни команда болхлошеи лоалахошеи сихха оарцагІа а баьнна новкъостал дарах цІи цу сахьате йоаяьй. Цхьабакъда, цІенна наьха санна зе даьд цІеро. ЦІи ялара бахьан — электропроводка бада тІа гІолла харцахьа йилларах хинна замыкани.

Терко ца ярах, цІи ца ялийтара нормаши правилаши кхоачаш ца ярах доккхий зуламаш дувл. Ювлача цІераша нах боабу, заводаш, фабрикаш, чуІа цІенош, хьайбаш чудоахка а коа тІарча оалхазарий а помещенеш хІалакью. Укх шера дІаяхача юкъагІа горрайсоветий исполкомий, тайп-тайпарча организацей, ведомствай доалахьарча а гражданий шоай доалахьарча а чуІеча цІеношка 200 совгІа цІи яьннай, 24 саг а вувш, царна юкъе 12 бер а деш.

А. ЩЕРБИНО, НГІАССР МВД пожарни Управлене начальник.

БАХАЧА НАЬХА ТЕРКАМГА!

Іан шелал оттарца дувзаденна «Грозгоргаз» ЭПУ-с дІахойт, цІенош дІоахдар духьа газови конфорочни плитех, духовой шкафех пайда эца цхьанна а тайпара мегаргдоацилга. Масала, 4 конфорка йолча газови плитах пайда эцара правилаша яхар ца дарах «Родина» яхача совхозе бахача 4 сагах латтача МагомадовгІар дезала чІоагІа отравлени хиннай яьга яланза йола газ хьа а иха. Ший ханнахьа медицински новкъостал дарах бовчара баьннаб уж.

«Грозгоргаз» ЭПУ-с абоненташта дагадохийт: цІагІа лелаеча, фо хьалъувза турбаш тІаягІача газови приборех (яьх — цІа дІоахдеча пийшках, хий мелдеча колонках) пайда эцача хана, эггара хьалха, тунгилгаша фо дика хьалъозий хьажа деза.

Газови приборех пайда эца йиш яц:

тунгилгаша фо хьал ца озе;

шибер (заслонкаш) дІакъайла хуле;

тунгилгаши фо хьалъувза турбаши технически малагІча хьал тІа я хьежарах оттаяь акташ ца хуле.

Диц ма делаш, газови приборех пайда эцара правилаша яхар оаш дизза кхоачашдеш хуле, шоанеи шун дезалаи доккха хатар хилара кхерам боацилга.

«Грозгоргаз» ЭПУ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

12 ДЕКАБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Буратино выставка».
9.05 — «Испытательски ха». Художественни фильм.
10.40 — «Дийнача хІамай дунен тІа».
11.40 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — Документальни фильмаш.
15.30 — 1905—1907 шерашка Россе хиннача революце 80 шу дизарга. Партех дола дувцараш. «Къаьнарча дуненах дарг да вай».
16.20 — И. Гайдн. Симфони.
16.50 — «Братск». Документальни фильм.
17.00 — Ивановски областерча КПСС Ленински РК секретарца Л. Мигуновайца школьникаш вІашагІкхетар.
17.40 — Илли оал «Воронежски мехкараша». Воронежера передача.
18.00 — «Деша тІехьа — гІулакх». КПСС Программа кердача редакце проект ювц оаха. Социалистически самоуправлене принципаш дегІаяхкар.
18.30 — «ХІара сурта тІа — малх».
18.45 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — «Дунен нагирхой».
19.35 — «Кердадараш».
19.45 — «Ше шийна хьалхашка» яхача телевизионни художественни фильма премьера. П. Проскурина мукъамех: «Іаьржа оалхазараш». 1-гІа сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Ше шийна хьалхашка» яхача телевизионни художественни фильма 2-гІа сери.
22.40 — «Тахан дунен тІа».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Іуйранара гимнастика».
8.15 — «Скопински гончараш». Телевизионни документальни фильм.
8.35, 9.35 — Природоведени. 4-гІа класс. Хаоттами цун прогнозировани.
8.55 — «Аджарски зарисовкаш». Іилма - довзийтара фильм.
9.05, 12.10 — Испански мотт.
9.55 — «Бригадираша резервех пайда эц». Документальни фильм.
10.05 — СПТУ дешархошта. А. Г. Твардовский. «За далью даль».
10.35, 11.40 — М. Е. Салтыков-Щедрин. Фаьлгаш. 9-гІа класс.
11.05 — «Вай беш».
12.40 — «Безам бувцар». Субтитраш дола художественни фильм.
15.00 — «Кердадараш».
16.30 — «Новкъост Арсений». Художественни фильм.
17.55 — «Экрана тІа — вай ханархо».
18.25 — «Нохч - ГІалгІайчен ди».
18.45 — «Закон. Бокъо. Мораль».
19.15 «Ритмически гимнастика».
19.45 — «Бийса даькъала хийла, шун бераш!».
20.00 — Футболах йола СССР чемпионат. Переходни турнир. «Нефтчи» (Баку) — ЦСКА. 2-гІа тайм.
20.45 — «Халкха мукъамаш».
21.00 — «Ха».
21.35 — Эрсий иллеш, романсаш, операшцара ареш».
22.20 — «Кердадараш».

13 ДЕКАБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — Ивановски областерча КПСС Ленински РК секретарца Л. Мигуновайца школьникаш вІашагІкхетар.
9.15 — «Ше шийна хьалхашка». Художественни фильм. 1-гІеи 2-гІеи сереш.
11.35 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.45 — «Іилман къахьегамен цхьоагІо». Документальни фильмаш: «Разведка гІинбухе йода», «Лаьттана гІулакх де».
15.15 — «Эрсий метта къамаьл».
15.45 — «Словацки халкъа мукъамаш».
16.05 — Подмосковни юрта таханен кхоанен.
16.35 — «Содружество». Телевизионни журнал.
17.05 — Фаьлг болча хьоашалгІа. «Финист — тоамбола лаьча».
18.45 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — «Проблемаш — лехамаш — решенеш». «Мехка йІовхала - энергетически комплекс дегІаяр». Ведущи — политически обозреватель Л. А. Вознесенский.
21.00 — «Ха».
21.35 — Искусствай говзанчаш. РСФСР халкъа артист О. Янковский.
22.55 — «Тахан дунен тІа».
23.05 — «Къоарза ий». ГДР-ера передача.

II ПРОГРАММА

8.00 — «Іуйранара гимнастика».
8.15 — «Владивосток». Документальни фильм.
8.35 — «Уральски фаьлгахо» П. П. Бажова кхоламахи вахарахи.
9.30, 12.55 — Английски мотт. Хьех 1-гІа шу.
10.00 — ТІема ханара шераш.
10.35, 11.40 — Географи. 5-гІа класс.
11.05 — Д. Кугультинова поэзи.
12.10 — Советски изобразительни искусство. П. Д. Корин.
13.25 — «Хар — низ». Телевизионни журнал.
14.10 — «Р. Роллан. Дагадоахамашкара...».
15.00 — «Кердадараш».
17.00 — «Кинопрограмма».
18.00 — «Нохч - ГІалгІайчен ди».
18.20 — «Киножурнал».
18.30 — «Съездагара съездага». «Юрто куст хувц» (гІалгІай меттала).
19.00 — «Къонача сага йоккха хинна йоІ». Лермонтова цІерагІча эрсий республикански драматически театра спектакль. Перерыв йолча хана — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
21.00 — «Ха».
21.35 — «Цкъа гурахьа». Эстрадни представлени.
23.05 — «Кердадараш».

РАДИО

12 ДЕКАБРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор (эрсий, гІалгІай меттала).
8.30 — Передачай программа.
8.35 — Реклама.
8.40 — «Дего хьехача бесса» (гІалгІай меттала).
9.15 — «Талантий дукха бесаш». Художественни самодеятельноста доакъошхой концерт.
11.15 — Къамаьл ду районни радиос. Шалински районера передача.
11.30 — «Кхоллама лехаме» (нохчий меттала).
11.45 — «ШоллагІйола бийдал — экономика лоархІаме резерв».
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — «ДоттагІий оазаш».
17.31 — «Шоана, производствана хьалхалаттараш». Концерт.
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).
18.30 — «Мишта доаких хьайбаша Іа?». Сунженски района фермашка гІолла яь рейд (нохчий меттала).
18.40 — «МогІашле» яха радиожурнал (нохчий меттала).

13 ДЕКАБРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).
6.50 — Хоамаш. Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор (эрсий, нохчий меттала).
8.30 — Передачай программа.
8.36 — Концерт.
11.15 — XXVII-ча съезда даха ма доаггІара накъадахар. «Яхье латтачар авангарде». Корреспонденци.
11.30 — Музыка.
11.45 — «Хургдолча ялата — доаггІаш дола гІулакх» (нохчий меттала).
15.15 — «Патриот» (гІалгІай меттала).
17.15 — Программай передача. Хаоттам.
17.16 — «Парте съезда хьалхара документаш дувц оаха» (гІалгІай меттала).
17.31 — «ЦІе сийгаш» (гІалгІай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).
18.30 — «Юртара вахар».
18.40 — «Вахара хьисап — советски» (нохчий меттала).

Хаоттам

Тахан республике гІоллеи Грознеи морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш. Іуйрийна цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, малхбоалехьара секунде 3—8 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 3—8, Грозне 5—7 градус йІовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, тайп-тайпарча оагІонашкахьара секунде 3—7 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилеи фегара температура буйсана −3 +2, дийнахьа +3 +8 градус йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

БЕЛАМ А БЕЛХАМ А

ЛАРГА-М ЙИШ Я...

Грозне Заветы Ильича яхача улицагІа я № 54 йола парикмахерски. 19 ноябре айса делкъийна салоІача юкъа мож яшийта аьнна цу парикмахерски вахар со. Сай аргІа хьатІакхоаччаше а дІачуваьлар зале.

Хьо модж яшийта воалле, Іаха везац, — аьлар парикмахеро йоІа.

— Фу хиннад? — хетт аз.

— ХІама а хиннадац, бриташ дац.

— ХІана?

— Лезвеш кхоачаденнадаь.

— ХІаьта са корта тассал, — дех цхьаькхане.

— Тасса йиш яц. Хьо раьза вале лоргарг-м ба, — йоах вокх парикмахершас.

— Из хІанад ишта?

— Корта тосса машинкаш яц, ехай уж.

— Хьаким малав шун, мичав из?

— Хьаким а вац е тахан хург а вац. Бакъда, шин сахьата Іа сабардейя, шоллагІа смена хьайоагІаргья, цунга хила мег лезвеш а машинка а...

ФУТТАРЕ

Заветы Ильича яхача улица тІа я № 43 йола почтови отделени. Цунца цхьан тховна кІал я сберкасса а. Делкъийна шин сахьата перерыв хул шиннахьа а. Делкъел тІехьагІа хьаелла езар шоллагІчох ах даьлча. Бакъда, хьаелланзар. Кхы а 5 минут яьннай. ВІалла шек а боацаш, арахьа догІан кІал бошабеш латтача нахага корах хьаара а хьежаш, саббаре къамаьлах бенна боахк цу учрежденей болхлой. Наьха сабар кхоача а денна, ца боалаш кхы а 2 минут яьлча хьайийллар ниІ.

ДІатехкача ниІ хьа ца еллара бахьан йоккха «бехказло» йолаш хиннадар...

— Делкъийна дІакъовла езача ханна, почте венача пенсионера гІулакх даь хиннад почта болхлочо Костоевас. Шоашца балха йолча цунга иззаморг кхы ца дайта а, цо йоаяь шоай минуташ юхаметтаоттае а еш хиннай тхона яь футтаре...

А. БУРОКАЛИН

ЖІОВ ДІАЙОХИЙТ

Канализаци ца хилча цивилизаци а хила йиш яц, оал. Из ишта дале ІалаьмаІте во хьал да Грозне Спартака улицагІа, 49 номер йолча цІагІа бахача нахага. Укхаза канализаци каст-каста болх беш хилац. ХІаьта болх беш йолча хана, бІеха хиш цІен кІал йоаллача подвала чу ух.

— Нах шоаш ба хий подвалашка ахара бехке, — йоах домоуправа Устарханов Лаьчас. — ІокІал а бувлаш, жІов етташ турбаш йохаю цар. Тамаш йий тІаккха укхаза бІеха хьаж яр.

— Фу дерга оаха, турбаш ца йохайича, — йоах бахача наха. — Хий турбашка хьаІов, тІаккха цІеношка хьаух, хий мара децаре сатохарг ма дарий. Лаккехьарча этажашка баха нах а хІама юаш болга ховш ма дий. ДикагІа дац бІеха хиш цІагІа хьаухачул подвалашка ихача?

«КУЗЯ»

— Со къонах вац шоана, аз маларах кхы къург бой! — йоахар Малгобеке вахача Хутиев Илеза. — ДІадаьннад из, дІахаьдад!

Саг тешацар цох. Мишта тешаргвар, нагахьа санна дуккхача хана денз Илез маларцеи картащцеи кьоашал доагІаш хилча. Сесагахи берехи летар из, лоалахошка бала бахьар, нах дІа-хьа баха битацар. Каст-каста го йиш яр из хоттала вежа уллаш. ХІаьта наха ший цІи а ца йоаккхаш, «Кузя» оалар цох.

Цхьабакъда, кхаь шера ца молаш сатехар Илеза. Балха вахар, дезал Іалашбе ваьлар. Бокъонца хувцавелар саг. Ше тешацар Хутиев шийга кхаьчача иразах. ХІанз саго алацар цох «Кузя».

Дукха ха яц Хутиев юха а мала волавенна. Шозза милице вига а хиннав, пхи тума гІод а текхад. Юха а къехк цох нах, юха а ситІара баьха хьуьзабу цо сесаги бераши. Водаш-воагІаш из бІаргавайначо тІехьа а хьеже, «Кузя» вода, оал цох.

М. ИНАРКИЕВ.

Редактор О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностеи транспортеи — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; письмой — 2-85-64, корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка.

СФ00380. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 5254.